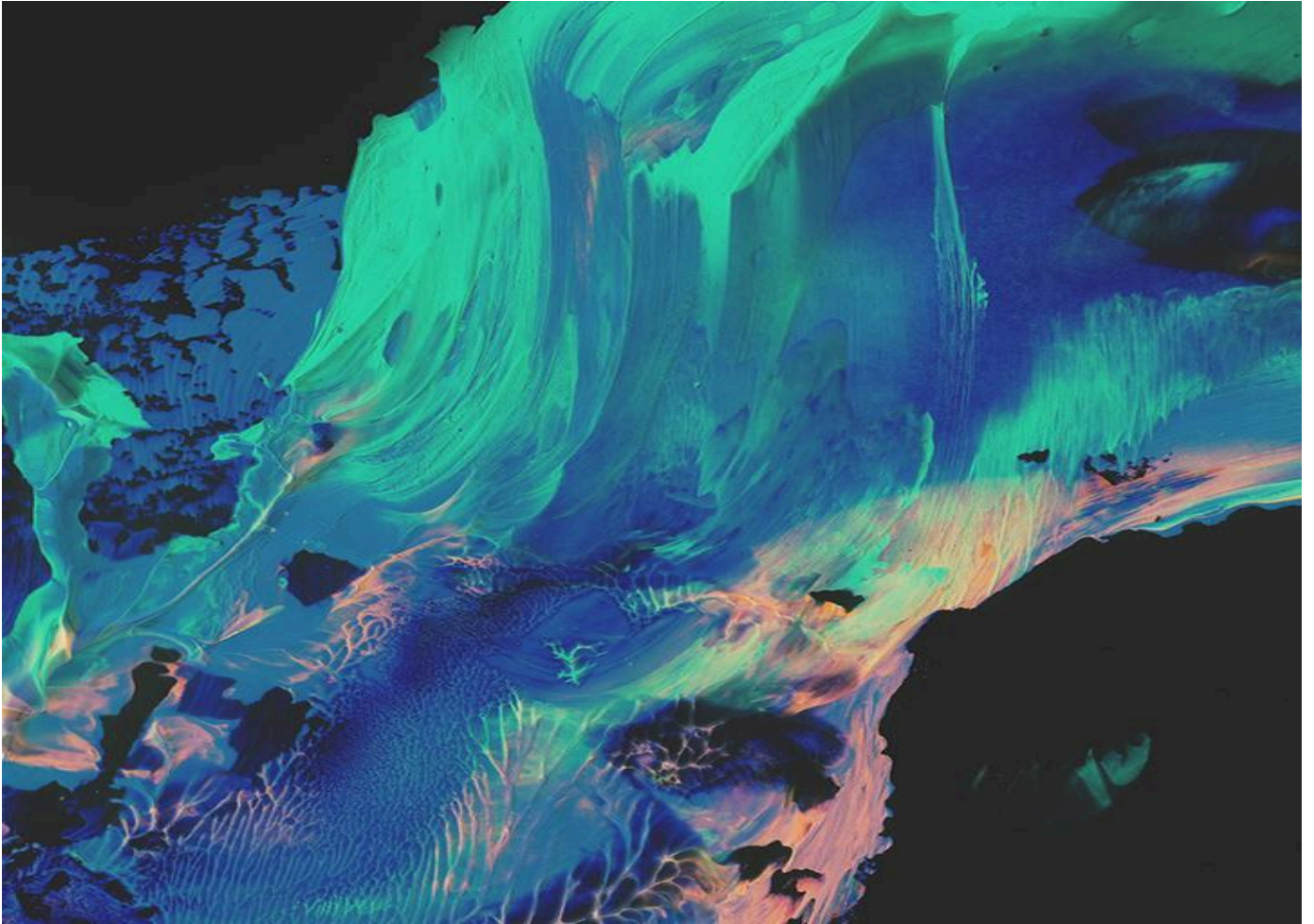

UMEÅ UNIVERSITET

I skuggan av desinformation

**En kvalitativ studie om socialarbetares erfarenheter av
tillit och misstro i arbetet med barn och unga**

In The Shadow of Disinformation

**A Qualitative Study on Social Workers Experiences of Trust and Distrust in work
with Children and Young People**

Författare: Emma Eriksson & Maja Holm

Handledare: Eva Wikström

UMEÅ UNIVERSITET

Examensarbete, 15 hp

Institutionen för socialt arbete, termin 6

Vårterminen 2026

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Examensarbete, 15 hp
Termin 6, VT -26
Författare: Maja Holm & Emma Eriksson
Handledare: Eva Wikström
Titel: I Skuggan av Desinformation
Title: In the Shadow of Disinformation

Abstract

Det förekommer en ökad spridning av kritiska narrativ om socialtjänsten, vilket aktualiserar frågor om hur dessa påverkar såväl tilliten som det praktiska sociala arbetet. Syftet med denna studie är att undersöka hur desinformation påverkar socialtjänstens arbete med barn och unga, med särskilt fokus på tillit, relationsskapande samt vilka strategier socialarbetare använder för att hantera misstro i mötet med familjer. Studien har en kvalitativ ansats och bygger på semistrukturerade intervjuer med sex socialsekreterare verksamma inom barn- och unga på socialtjänsten. Det insamlade materialet har analyserats med stöd i tidigare forskning samt Anthony Giddens modernitetsteori, begreppet tillit samt riskteoretiska perspektiv. Resultatet indikerar att desinformation sällan tar sig uttryck i explicit form, utan snarare yttrar sig som en underliggande oro och misstro som präglar mötet redan från början. Detta försvårar etableringen av tillit, begränsar informationsutbytet och kan i vissa fall leda till att familjer avstår från stödinsatser, vilket riskerar att påverka barns möjligheter att få hjälp. I praktiken arbetar socialarbetare aktivt med att hantera dessa utmaningar genom en tydlig kommunikation, transparens och ett konsekvent relationsskapande arbete. Studien visar därmed att desinformation inte enbart påverkar bilden av socialtjänsten, utan också de faktiska förutsättningarna för det sociala arbetets genomförande samt barns möjligheter och rättigheter att få det stöd de behöver.

Nyckelord: Desinformation, barn och unga, tillit, relationsskapande, socialt arbete, socialtjänst

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
1. Inledning.....	4
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar.....	5
2. Kunskapsöversikt.....	6
2.1 Sökning och urval.....	6
2.2 Kampanjer och desinformation kring tvångsomhändertaganden.....	6
2.3 Medias påverkan av spridningen.....	8
2.4 Konsekvenser av desinformation och dess påverkan på förtroende och tillit till socialtjänsten.....	10
2.5 Strategier för att hantera desinformationens konsekvenser.....	11
2.6 Sammanfattning av tidigare forskning.....	13
3. Teoretiskt ramverk.....	14
3.1 Modernitetsteorin och tillit.....	14
3.2 Riskteorin.....	16
4. Metod.....	17
4.1 Metodval.....	17
4.2 Urval.....	18
4.3 Analysmetod.....	20
4.4 Etiska överväganden.....	21
4.5 Arbetsfördelning.....	22
4.6 Metoddiskussion.....	23
5. Resultat.....	24
5.1 Presentation av intervjupersoner.....	24
5.2 Desinformation som förförståelse och hur den sprids.....	25
5.3 Konsekvenser för tillit, relationsbyggande och frivilliga insatser.....	27
5.4 Strategier för att hantera desinformation och misstro, samt hur man kan stärka tilliten..	30
5.5 Sammanfattning av resultatet.....	32
6. Analys.....	32
6.1 Hur upplever socialarbetare att desinformation om socialtjänsten påverkar deras arbete med barn och unga?.....	32
6.2 Vilka strategier använder socialarbetare för att hantera bristande tillit och motverka konsekvenserna av desinformation i mötet med familjer?.....	33
7. Diskussion.....	35
7.1 Konsekvenser för barnen - En fråga om rättssäkerhet och skydd.....	36
7.2 Konsekvenser för professionen - Ett utvidgat uppdrag.....	36
7.3 Konsekvenser för organisation och policy - Behovet av strukturella svar.....	37
7.4 Samhälleliga implikationer - Tillit i ett digitalt samhälle.....	38
8. Slutsats.....	39

9. Referenslista.....	40
10. Bilagor.....	43
10.1 Informationsbrev.....	43
10.2 Samtyckesblankett.....	46
10.3 Intervjuguide.....	49

1. Inledning

Socialtjänsten i Sverige har under de senaste åren uppmärksammats i samband med spridning av rykten och desinformation, inte minst genom sociala medier och nyhetssidor. I diskussioner kopplade till LVU-kampanjen har det spridits påståenden om att socialtjänsten har omhändertagit barn utan rättslig grund och på kulturellt diskriminerande grunder. I rapporten av Ranstorp och Ahlerud (2023) framkommer det att misstron gentemot socialtjänsten inte är en ny företeelse, utan är något som har funnits under en lång tid. Uppfattningen om att socialtjänsten agerar felaktigt eller ingriper utan legitima skäl har cirkulerat länge och tycks vara särskilt starkt förankrade i socioekonomiskt utsatta områden samt bland personer med utländsk bakgrund. Dessa narrativ om socialtjänsten har inte uppkommit ur tomma intet, utan måste ses i relation till de befintliga spänningarna och sårbarheterna i det svenska samhället. Den ökade misstron mot socialtjänsten väcker frågor om hur desinformationen påverkar myndighetens legitimitet samt relationen mellan myndigheten och allmänheten.

Socialtjänstens arbete med barn och unga regleras bland annat genom Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU, SFS 1990:52) vars syfte är att garantera skydd för barn som riskerar att fara illa. Då arbetet inom socialtjänsten innefattar komplexa bedömningar och möten med personer i utsatta situationer är det en central förutsättning att det finns en grundläggande tillit mellan socialarbetare och de barn och vårdnadshavare som berörs. Om barn, vårdnadshavare eller omgivningen har en negativ inställning till socialtjänsten kan det påverka barnets möjlighet att få stöd och hjälp då brist på tillit kan göra att människor blir motvilliga eller undviker kontakten, vilket i sin tur kan göra insatser och beslut svårare.

LVU-kampanjens konsekvenser har redan uppmärksammats i en enkätstudie gjord av Akademikerförbundet SSR (2024). Det man kunde utläsa var effekterna på socialarbetares arbetsmiljö och välmående. Studien visar att 36 procent av de tillfrågade socialarbetarna har känt sig hotade i sin yrkesroll till följd av kampanjen och att 20 procent av socialarbetarna i utsatta områden har övervägt att lämna yrket på grund av dess konsekvenser. Denna utveckling indikerar hur desinformation inte enbart kan påverka förtroendet för socialtjänsten som myndighet, utan även kan begränsa socialarbetarens handlingsutrymme och upplevda trygghet i sitt arbete. I förlängningen riskerar detta att få konsekvenser för barn i behov av stöd, då rädsla och hot kan påverka möjligheten att agera i enlighet med lagstiftning och professionellt ansvar.

I ett alltmer digitaliserat samhälle har medier en central och avgörande roll för betydelsen av hur information om samhällsfrågor sprids, tolkas och uppfattas. I dagens samhälle verkar de traditionella nyhetsmedierna parallellt med sociala medieplattformar där innehåll kan publiceras och delas snabbt, utan granskning. Tidigare forskning har visat att nyhetsmedier inte enbart återger händelser inom socialtjänsten, utan också är med och formar den bild som allmänheten får av verksamheten. I studien gjord av Blomberg (2019) beskrivs hur rapporteringen ofta präglas av ett krisperspektiv där socialtjänsten framställs som pressade, underbemannade eller bristfälliga i sina uppdrag. Genom återkommande formuleringar, uppmärksammade fall och dramatiska rubriker förstärks intrycket av en myndighet i

strukturell kris. Sammantaget innebär detta att medielandskapets utveckling påverkar hur berättelser om socialtjänsten etableras och får genomslag i offentligheten.

Under senare år har även organiserade kampanjer vuxit fram på sociala medier där socialtjänstens arbete, särskilt beslut om tvångsomhändertaganden enligt LVU, ifrågasätts. Ett exempel är rörelser som samlar och sprider berättelser från familjer som upplever att barn har omhändertagits på felaktiga grunder. Genom videor, inlägg och hashtags mobiliseras både stöd och kritik mot socialtjänsten, vilket bidrar till att frågan får stor spridning och uppmärksamhet i digitala miljöer.

Mot bakgrund av den ökade spridningen av desinformation och misstro mot socialtjänsten finns ett stort behov av att undersöka vilka konsekvenser detta kan få för socialtjänstens arbete med barn och unga. Desinformation riskerar att påverka relationen mellan socialarbetare och familjer samt förutsättningarna för att skapa tillit i möten där förtroendet redan kan vara begränsat. Genom att studera socialarbetares erfarenheter av hur desinformation tar sig uttryck i praktiken kan studien bidra till en ökad förståelse för hur arbetet påverkas i mötet med familjer i utsatta situationer, samt vilka strategier socialarbetare utvecklar för att hantera bristande förtroende. En sådan kunskap är central för att stärka socialtjänstens möjligheter att utföra sitt uppdrag och samtidigt säkerställa barns rätt till stöd och skydd.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att studera konsekvenser av desinformation för socialtjänstens arbete med barn och unga. Studien avser att inhämta och analysera socialarbetares erfarenheter av hur desinformation påverkar deras arbete, med särskilt fokus på tillit, relationellt arbete samt strategier för att hantera bristande förtroende i mötet med familjer

1.3 Frågeställningar

-Hur upplever socialarbetare att desinformation om socialtjänsten påverkar deras arbete med barn och unga?

-Vilka strategier använder socialarbetare för att hantera bristande tillit och motverka konsekvenserna av desinformation i mötet med familjer?

2. Kunskapsöversikt

Kunskapsöversikten kommer att ta upp tidigare forskning som är relevant för studiens syfte. Inledningsvis redogörs för hur litteratursökning och urval har genomförts. Därefter behandlas forskning om kampanjer och desinformation kopplat till socialtjänstens arbete, med särskilt fokus på tvångsomhändertaganden enligt LVU. Vidare kommer medias roll i spridningen av desinformation att belysas, samt hur mediala framställningar kan påverka allmänhetens uppfattningar om socialtjänsten. Kunskapsöversikten tar även upp vilka konsekvenser desinformation kan få för förtroende och tillit till socialtjänsten samt för det praktiska sociala arbetet. Avslutningsvis behandlas forskning om strategier för att hantera desinformation och dess effekter, följt av en sammanfattning av det aktuella kunskapsläget.

2.1 Sökning och urval

För att identifiera relevant forskning har databaser och digitala resurser vid Umeå universitetsbibliotek använts. Särskilt centrala har varit EBSCO, inklusive SocINDEX, samt SAGE Journals. Sökningen utgick från nyckelord som är centrala för studiens frågeställningar, såsom *trust*, *social work* eller *social services*, *disinformation* eller *false news*, samt kombinationer som *media*, *social media* eller *news AND social work*, *social services*, *social workers*. Sökningen har framför allt fokuserat på artiklar med vetenskaplig granskning som belyser spridningen av desinformation, dess konsekvenser samt strategier för att hantera detta. Eftersom ämnet är relativt nytt har även annan relevant kunskap inkluderats, vilket har bidragit till en mer nyanserad och bredare bild av ämnet.

Urvalet av litteratur har inte avgränsats till enbart forskning från Norden. En sådan begränsning hade kunnat minska möjligheten att ta del av studier som behandlar liknande frågor i andra delar av världen. Studien inkluderar därför forskning från flera internationella sammanhang för att få en bredare kunskapsgrund och för att belysa frågan ur olika samhällsliga och kulturella kontexter. Detta är särskilt relevant eftersom frågor som rör desinformation, mediala framställningar av myndigheter och tillit till offentliga institutioner har uppmärksammats i forskning från många länder. Samtidigt har den desinformation som riktats mot svensk socialtjänst, exempelvis i samband med LVU-kampanjen, spridits internationellt via digitala plattformar och sociala medier. Information och berättelser kan i dag snabbt nå en global publik och påverka hur myndigheters arbete uppfattas även utanför det land där händelserna äger rum. Genom att inkludera internationell forskning blir det därför möjligt att sätta den svenska situationen i ett större sammanhang och skapa en mer fördjupad förståelse av hur desinformation och mediala narrativ kan påverka tilliten till socialtjänstens arbete.

2.2 Kampanjer och desinformation kring tvångsomhändertaganden

Som tidigare nämnts har kampanjer under senare år blivit alltmer vanliga och fått stor spridning och då, särskilt digitala kampanjer via sociala medier. Dessa kampanjer handlar ofta om kritik mot socialtjänstens arbete med tvångsomhändertaganden enligt lagen med särskilda

bestämmelser om vård av unga (SFS 1990:52, LVU). Innehållet består i många fall av personliga berättelser, videoklipp och inlägg där familjer beskriver deras personliga upplevelser av att ha blivit felaktigt behandlade av myndigheter. Detta vidhåller Clemens (2024) som beskriver hur spridningen på sociala medier bidrar till att sådana berättelser når en bred och stor publik på kort tid, vilket i sin tur kan påverka hur socialtjänstens arbete uppfattas i offentligheten och av samhället. När enskilda berättelser sprids utan den kontext som omger myndighetsbeslutet finns det en risk att bilden av socialtjänstens arbete förenklas eller framställs ensidigt.

En stor del av mobiliseringen inom LVU-kampanjen har skett via Facebook och har fungerat som en samlingsplats för organisering och spridning av åsikter. På Facebook kan man hitta organisationer som "Family United" och "Barnens rättigheter mina rättigheter" där medlemmar delar personliga berättelser, videoklipp eller inlägg om deras personliga upplevelser av socialtjänstens arbete. Organisationerna beskriver sig ofta som ett ideellt projekt med syfte att skapa positiv förändring för barn och familjer som är utsatta i samhället. Ranstorp och Ahlerup (2023) beskriver hur dessa olika grupper och nätverk har vuxit sig större och medlemmarna diskuterar och kritiserar öppet socialtjänstens arbete. I studien genomförd på uppdrag av Myndigheten för psykologiskt försvar beskriver författarna LVU-kampanjen som ett komplext fenomen bestående av flera olika aktörer och nätverk som gemensamt riktar kritik mot socialtjänstens arbete. Enligt Ranstorp och Ahlerup (2023) bör kampanjen därför inte förstås som en enhetlig rörelse, utan snarare som en samling av olika grupper och individer som sprider liknande budskap om socialtjänsten och omhändertaganden av barn.

En av organisationerna, Family United, samarbetar med andra aktörer som är kritiska mot LVU. Innehållet som delas i dessa grupper består ofta av berättelser från föräldrar vars barn har blivit omhändertagna, vilket bidrar till att skapa starka emotionella reaktioner och engagemang bland de andra medlemmarna. Denna typ av narrativ har Blomberg (2019) studerat och menar på att sådana framställningar kan bidra till att forma en negativ bild av socialtjänstens arbete. När enskilda fall lyfts fram och sprids utan den rätta kontexten så riskerar det att påverka allmänhetens förtroende för myndigheten och därigenom även socialarbetarens yrkesutövning.

Mareš och Palíková (2020) framhåller att desinformation konstrueras på ett sätt som ifrågasätter etablerad fakta och omformar verkligheten för att öka sin trovärdighet. För att öka sin genomslagskraft formas ofta budskapen för att passa in i det politiska eller kulturella sammanhanget i det land där det sprids. Ranstorp och Ahlerup (2023) menar på att denna dynamik kan kopplas till LVU-kampanjen, där kritik mot socialtjänsten ofta är särskilt riktad mot omhändertaganden av barn med utländsk bakgrund eller barn som bor i socioekonomiskt utsatta områden. Personer i socioekonomiskt utsatta områden har svagare tillit till myndigheter och har under en lång tid uttryckt misstro, kritik och skepsis mot socialtjänstens arbete.

Samtidigt visar Krzyżanowski (2018) att den svenska politiska diskursen, särskilt kring frågor som rör invandring och integration, är starkt präglad av politisering, där debatten ofta fokuserar på politiska aktörer och deras åtgärder snarare än de individerna som direkt berörs av besluten. LVU-kampanjens genomslag kan därför delvis tros förklaras av detta, då de berättelser som sprids ofta handlar om socialtjänstens hantering av ärenden som rör barn med utländsk bakgrund. Genom att anpassa narrativet till rådande politiska och kulturella spänningar förstärks både trovärdigheten och den emotionella påverkan, särskilt på de mottagare som redan befinner sig i en sårbar position. Denna dynamik visar hur kampanjer kan utnyttja samhällliga och politiska kontexter för att förstärka misstron mot socialtjänsten och påverka allmänhetens uppfattning om myndighetens arbete.

Forskningen belyser hur kampanjer och spridning av desinformation kan spela en betydande roll i hur socialtjänstens arbete framställs och uppfattas i offentligheten. Genom att sprida personliga berättelser och kritiska perspektiv kan kampanjer bidra till att forma narrativ om socialtjänsten som i vissa fall riskerar att förenkla komplexa myndighetsprocesser. Detta kan i sin tur påverka allmänhetens förtroende för socialtjänsten och bidra till att förstärka redan existerande uppfattningar om myndigheten. Regeringskansliet (2018) beskriver hur spridningen av desinformation och kampanjer har spridit sig på europeisk nivå och skapar oro i många samhällen.

2.3 Medias påverkan av spridningen

Massmedia och digitala plattformar spelar en betydande roll i hur socialt arbete och socialtjänstens verksamhet framställs och förstås i och av samhället. Genom nyhetsrapportering, populärkultur och innehåll i sociala medier skapas och reproduceras bilder av socialtjänsten som påverkar allmänhetens uppfattningar, förväntningar och förtroende för verksamheten (Blomberg, 2019; Stanfield & Beddoe, 2013). Media fungerar därmed inte enbart som en kanal för informationsspridning, utan också som en aktör som bidrar till att forma den offentliga diskursen kring socialt arbete och sociala problem (Aldridge, 1990).

Tidigare forskning visar att nyhetsmedier ofta utgör den primära informationskällan om socialtjänstens arbete, särskilt för personer som saknar egen erfarenhet av kontakt med myndigheten (Stanfield & Beddoe, 2013). Denna selektivitet bidrar till att vissa aspekter av verksamheten synliggörs medan andra förblir mindre uppmärksammade. Blomberg (2019) visar i en analys av svenska nyhetsartiklar att rapporteringen i stor utsträckning domineras av så kallade krisnarrativ, där socialtjänsten framställs som en verksamhet präglad av resursbrist, hög arbetsbelastning och organisatoriska svårigheter. Utöver dessa narrativ förekommer även berättelser där klienter eller anhöriga beskriver negativa erfarenheter av socialtjänsten, vilket kan bidra till att konstruera en bild av socialarbetare som maktutövande eller oprofessionella. Samtidigt framkommer även alternativa framställningar, där socialarbetare beskrivs som begränsade av strukturella förutsättningar eller som engagerade yrkesutövare som gör viktiga insatser. Dessa mer nyanserade eller positiva berättelser är dock mindre framträdande i rapporteringen (Blomberg, 2019).

Liknande mönster återfinns i internationell forskning. Stanfield och Beddoe (2013) visar att nyhetsrapportering ofta fokuserar på uppmärksammade fall där socialtjänstens beslut ifrågasätts, särskilt inom områden som rör barn och unga. När sådana fall får stort utrymme i medier kan det bidra till minskat förtroende för socialtjänsten samt till att socialarbetares professionalitet ifrågasätts. Samtidigt betonas att mediernas granskande roll är central i ett demokratiskt samhälle, då den kan synliggöra brister och bidra till offentlig debatt (Stanfield & Beddoe, 2013).

Den mediala framställningen kan få konsekvenser för socialarbetares yrkesutövning. Återkommande negativ rapportering kan bidra till ökad stress och press, då arbetet granskas och ifrågasätts i offentligheten. Detta kan i förlängningen påverka arbetsmiljön och möjligheterna att behålla personal, vilket även kan få konsekvenser för kvaliteten i det stöd som ges (Stanfield & Beddoe, 2013). Utöver nyhetsmedier påverkas allmänhetens uppfattningar även av populärkulturella representationer. Leedham (2024) visar att socialarbetare i tv-produktioner ofta framställs i stereotypa roller, exempelvis som byråkratiska eller dömande aktörer som ingriper i familjers liv. Socialarbetare förekommer dessutom relativt sällan jämfört med andra professioner, och när de gör det är rollerna ofta kopplade till barnavårdsärenden. Detta bidrar till en snäv och förenklad bild av socialt arbete och dess uppdrag. I kombination med att många saknar egen erfarenhet av socialtjänsten kan dessa representationer få stor betydelse för hur professionen uppfattas (Leedham, 2024; Blomberg, 2019).

Plattformer som TikTok, Instagram och Facebook möjliggör snabb spridning av innehåll till stora målgrupper. Här förekommer exempelvis kampanjer och berättelser där socialtjänsten kritiserar för att ingripa på felaktiga eller diskriminerande grunder. Innehållet präglas ofta av starka känslor och personliga erfarenheter, men saknar inte sällan den kontext som krävs för att förstå de juridiska processer och professionella bedömningar som ligger bakom besluten. I dessa sammanhang kan sociala medier fungera som ett forum för kritik mot socialtjänsten (Brunnberg, 2001), samtidigt som interaktionen mellan användare kan bidra till att vissa uppfattningar förstärks. Genom kommentarsfält och delningar kan erfarenheter och tolkningar bekräftas och spridas vidare, vilket kan bidra till att vissa föreställningar normaliseras. Wang (2022) beskriver hur algoritmer på plattformar som TikTok anpassar innehåll efter användarens tidigare beteende, vilket kan leda till så kallade filterbubblor där användare främst exponeras för information som bekräftar deras redan existerande uppfattningar.

Återkommande mediala narrativ i både traditionella och digitala medier kan över tid etableras som allmänt accepterade sanningar om socialt arbete. Hanley (2025) menar att dessa diskurser kan påverka både samhällets syn på socialarbetare och politiska beslut som rör verksamheten, även när de inte nödvändigtvis grundar sig i empirisk forskning. I detta sammanhang kan även aktuella politiska förslag, såsom utökade former av tjänstemannaansvar, förstås i relation till frågor om förtroende för offentliga institutioner. Samtidigt visar forskning att relationen mellan medieexponering och tillit till socialtjänsten är komplex. Nilsson et al. (2024) finner att omfattningen av nyhetskonsumtion i sig inte har någon tydlig koppling till graden av tillit. Däremot tenderar personer med hög generell tillit till nyhetsmedier också att ha högre tillit till

socialtjänsten. Detta tyder på att individers grundläggande förtroende för samhällsinstitutioner och informationskällor spelar en viktig roll i hur mediala framställningar tolkas och värderas.

2.4 Konsekvenser av desinformation och dess påverkan på förtroende och tillit till socialtjänsten

Förtroende och tillit är avgörande för socialtjänstens legitimitet och möjligheten att etablera fungerande relationer med de individer och familjer som behöver stöd. Tidigare forskning visar att allmänhetens tillit till socialtjänsten varierar och påverkas av flera faktorer, bland annat socioekonomiska förutsättningar och tidigare erfarenheter av kontakt med myndigheten. Nilsson och Landstedt (2022) studie visar att omkring 40% av allmänheten i Sverige uppger ett högt förtroende för socialtjänsten, medan omkring 20% uppger att deras förtroende är lågt. Detta visar att förtroendet för socialtjänsten skiljer sig mellan olika grupper i samhället och påverkas bland annat av människors livsvillkor och tidigare erfarenheter. Bristande tillit kan i sin tur påverka människors benägenhet att söka stöd, vilket kan få särskilt allvarliga konsekvenser för barn och unga i utsatta situationer (Nilsson & Landstedt, 2022). Grosshög (2023) beskriver hur desinformationen och bristande tillit har gjort att familjer har valt att lämna Sverige av oro för att deras barn ska bli omhändertagna av socialtjänsten. Familjer har även valt att inte söka medicinsk hjälp åt deras barn av rädsla för ingripande av socialtjänsten.

Betydelsen av tillit framträder även tydligt i det praktiska sociala arbetet, där relationen mellan socialarbetare och familjer ofta är avgörande för möjligheten att genomföra insatser, särskilt då socialtjänsten präglas av frivilliga insatser. I socialtjänstlagen (SoL, SFS 2025:400 2 kap. 1§) står det om självbestämmanderätten och socialtjänsten ska i första hand använda sig av de insatser som familjer tackar ja till. Mroczkowska (2025) forskning visar att samarbetet mellan socialtjänst och familjer i vissa fall kan präglas av misstro, oro eller rädsla, vilket kan försvåra etableringen av en fungerande relation mellan socialarbetaren och familjen. Enligt Regeringskansliet (2018) definieras desinformation som falsk eller vilseledande information som medvetet skapas och sprids i syfte att vilseleda allmänheten eller uppnå andra strategiska mål. Spridningen av sådan information kan få betydande konsekvenser för samhällen genom att bidra till ökad misstro mot offentliga institutioner och genom att påverka människors möjligheter att fatta informerade beslut. När tilliten till samhällsinstitutioner försvagas riskerar detta även att påverka de demokratiska processerna och den offentliga debatten. Mroczkowska (2025) menar att socialarbetare upplever att vissa familjer möter barnskyddsmyndigheter med skepsis, något som kan påverka deras vilja att dela information eller delta i insatser frivilligt. Studien visar också på att upplevelser av bristande tillit ofta är kopplade till bredare samhälleliga diskurser om barnskydd och myndigheters makt över familjeförhållandena.

Den kritiska rapporteringen och kampanjerna har bidragit till att få socialtjänsten att framstå som kontrollerande och ingripande, vilket har påverkat socialarbetarnas möjlighet att skapa respektfulla och givande relationer i arbetet med barn och familjer (Hanley, 2025; Mroczkowska, 2025). Ranstorp och Ahlerup (2023) beskriver också hur den så kallade LVU-kampanjen har bidragit till en mer polariserad debatt kring socialtjänstens arbete i

Sverige. Kampanjen har i vissa sammanhang lett till att socialtjänsten framställs som en myndighet som felaktigt omhändertar barn, vilket har bidragit till ökad kritik och misstänkliggörande mot socialtjänstens verksamhet. I samband med kampanjens spridning har det också rapporterats om hot och trakasserier riktade mot socialsekreterare, vilket har bidragit till att skapa en mer utsatt arbetssituation för yrkesverksamma inom socialtjänsten (Ranstorp & Ahlerup, 2023).

Enligt Hanley (2025) återkommer bilden av socialarbetares låga anseende ofta i politiska dokument och policydebatter, även om den inte alltid speglar allmänhetens faktiska uppfattning eller har stöd i forskningen. Det offentliga narrativet kan göra att socialarbetare känner att deras yrkesroll ifrågasätts och ständigt måste försvaras, detta kan i sin tur skapa konsekvenser inom socialtjänsten genom att påverka arbetsmiljön samt professionens självbild (Hanley, 2025).

Forskning visar även att samhällsliga kriser och perioder av osäkerhet kan bidra till att förstärka misstro mot offentliga institutioner. López Peláez et al. (2020) beskriver hur COVID-19-pandemin skapade en situation präglad av ökad oro och osäkerhet, vilket i vissa fall bidrog till att förstärka misstron mot välfärdsinstitutioner. När samhällen befinner sig i kris kan spridningen av felaktig eller vilseledande information få särskilt stor betydelse, eftersom människor i högre grad söker förklaringar och information för att förstå situationen. I sådana sammanhang kan desinformation bidra till att skapa eller förstärka osäkerheten kring offentliga institutioners arbete, vilket i sin tur kan påverka tilliten till välfärdssystemet. Ett sådant klimat kan skapa bättre förutsättningar för att dessa kritiska narrativ om myndigheter ska kunna få ett större fäste. När tilliten redan är försvagad så kan berättelser som ifrågasätter myndigheters beslut uppfattas som mer trovärdiga och detta kan delvis bidra till att förklara hur LVU-kampanjen har kunnat få så stor uppmärksamhet och spridning, då socialtjänstens arbete ofta presenterades i form av personliga berättelser och känslomässigt laddade narrativ.

2.5 Strategier för att hantera desinformationens konsekvenser

En central del i att hantera bristande tillit till socialtjänsten är att öka transparensen och förståelsen för myndighetens uppdrag och arbetsprocesser. För att minska missförstånd och felaktiga föreställningar är det därför viktigt att information om socialtjänstens arbete görs mer tillgänglig. Ett exempel är webbplatsen *Koll på soc*, som riktar sig till barn och unga. Plattformen finns på olika språk och förklarar bland annat vad en orosanmälan innebär och hur en utredning går till, med syftet att göra socialtjänstens arbete mer tydligt. Genom att erbjuda lättillgänglig och anpassad information främjar plattformen barnens förståelse för både sina rättigheter och socialtjänstens uppdrag. Det kan även bidra till att stärka kunskapen och öka förtroendet mellan socialtjänsten och de barn och familjer som berörs, särskilt i sammanhang där desinformation om socialtjänstens arbete förekommer (Socialstyrelsen, 2023).

På en övergripande nivå har Europeiska kommissionen lyft fram behovet av ett gemensamt strategiskt arbete för att motverka desinformationen online. I strategin betonas vikten av ökad

transparens kring hur informationen produceras och sprids samt stärkta möjligheter att prioritera tillförlitliga informationskällor och insatser för att öka allmänhetens motståndskraft mot vilseledande eller falskt innehåll (Regeringskansliet, 2018). Strategin framhåller även betydelsen av samarbete mellan olika samhällsaktörer såsom myndigheter, digitala plattformar och medier samt samhället, för att effektivt kunna hantera spridningen av desinformation.

Digitala plattformar kan även användas som ett verktyg för att sprida korrekt information och motverka desinformation, vilket kan bidra till att stärka tilliten till offentliga institutioner. I tider av samhälleliga kriser, som kan bidra till ökad oro i samhället, krävs det att det finns korrekt information som är lättåtkomlig och tillgänglig för att minska den samhälleliga oron och osäkerheten för att motverka felaktiga föreställningar eller narrativ om myndigheter (López Peláez et al., 2020). Genom digitala plattformar kan myndigheten nå större och bredare grupper i samhället och bidra till ökad kunskap om offentliga verksamheters uppdrag och arbete, vilket i sin tur kan bidra till att stärka den sociala tilliten i samhället.

Ett exempel på sådana insatser återfinns i de informationskampanjer som genomförs i samband med LVU-kampanjen. Under denna period spreds falska uppgifter på sociala medier om att svensk socialtjänst skulle "kidnappa" muslimska barn. För att motverka dessa uppgifter har Socialstyrelsen genomfört informationsinsatser och kampanjer i sociala medier, bland annat på plattformar som Youtube, Instagram, Snapchat och TikTok. Syftet har varit att sprida korrekt information om socialtjänstens uppdrag och arbetsprocesser samt att nå barn, unga och föräldrar där desinformationen förekommer. Informationsmaterial har även tagits fram på flera språk för att nå grupper där missuppfattningar varit särskilt utbredda (Socialstyrelsen, 2024). Mroczwska (2025) lyfter vikten av att etablera förtroende i arbetet med familjer som är utlandsfödda, då de har större benägenhet till att ha en negativ bild och skepsis gentemot myndigheter. Dessa insatser av Socialstyrelsen syftar till att motverka just dessa felaktiga föreställningar om socialtjänstens arbete och bidra till ökad kunskap om vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda (Socialstyrelsen, 2024).

Utöver informationsinsatser så har forskningen även identifierat betydelsen av förebyggande strategier som syftar till att stärka individers förmåga att identifiera och motstå desinformation. Van der Linden och Lewandowsky (2021) lyfter fram den så kallade "*inoculation theory*", som bygger på idén att människor kan göras mer motståndskraftiga mot vilseledande eller missvisande information genom att i förväg få information och kunskap om hur desinformation fungerar. Genom att exponeras för en svagare version av missvisande argument, i kombination med förklaringar till varför informationen är vilseledande, kan individen utveckla en större förmåga att identifiera och motstå manipulation. Författarna liknar strategin med en psykologisk vaccination där människor förbereds på potentiella försök till påverkan.

Forskningen visar även att sådana förebyggande insatser kan stärka allmänhetens motståndskraft mot falsk eller vilseledande information och minska risken att desinformation får genomslag i samhället (van der Linden & Lewandowsky, 2021). I relation till

socialtjänstens verksamhet kan detta innebära att myndigheter aktivt arbetar med att informera allmänheten om hur socialtjänstens arbete och beslutsprocesser fungerar, samt synliggör vanliga missuppfattningar kring exempelvis tvångsomhändertaganden enligt LVU. Genom att tidigt bemöta felaktiga föreställningar och förklara hur utredningsprocessen fungerar kan man minska risken för att desinformation sprids och påverkar förtroendet för socialtjänsten. Grosshög (2026) har rapporterat om så kallade *dialogsociologer* som i Malmö stad har jobbat uppsökande, för att hålla informationsträffar för att konversera och informera människorna i samhället om vad socialtjänsten gör och hur utredningsprocessen samt beslutstaganden fungerar. I artikeln beskriver människorna som deltagit på dessa träffar att det har ändrat deras syn på socialtjänsten och att de fått en tydligare och mer korrekt bild av socialtjänsten och deras uppdrag.

För att hantera dessa utmaningar behöver socialarbetaren alltså strategier som syftar till att bygga förtroende och minska misstron. Enligt Mroczkowska (2025) kräver ett effektivt tillitsbyggande arbete därför en kombination av relationellt arbete, professionell reflexivitet och organisatoriska resurser. Genom att integrera dessa olika aspekter kan socialtjänsten i större utsträckning hantera misstro och skapa förutsättningar för ett mer fungerande samarbete med familjer, även i kontexter där desinformation och negativ diskurs kan påverka uppfattningen om verksamheten. Vidare framhålls betydelsen av kulturell medveten kommunikation, där användningen av tolkar och kulturella medlare kan bidra till att minska missförstånd och underlätta ömsesidig förståelse och respekt.

Forskningen visar alltså att arbetet mot desinformationen inom socialtjänstens område behöver omfatta arbete på alla nivåer. På samhällsnivå krävs strategiska insatser för att öka transparensen och tillgång till tillförlitlig information, medan myndigheter samtidigt behöver utveckla kommunikativa strategier för att bemöta dessa felaktiga narrativ i samhället och på digitala plattformar. Parallellt med detta är relationellt arbete och tillitsbyggande möten mellan socialarbetare och familjer centrala för att motverka misstron och skapa förutsättningar för ett fungerande socialt arbete. Genom en kombination av dessa strategier kan socialtjänsten bättre hantera de utmaningar som desinformation innebär för både professionens legitimitet och relationen till de människor verksamheten är avsedd att stödja.

2.6 Sammanfattning av tidigare forskning

Tidigare forskning visar att kampanjer och spridning av information om socialtjänstens arbete, särskilt kring tvångsomhändertaganden enligt LVU, har fått stor spridning i samhället, digitala plattformar och i media. Genom sociala medier och olika nätverk sprids personliga berättelser och kritiska perspektiv på socialtjänstens arbete, vilket kan bidra till att forma offentlighetens uppfattning om myndigheten. När enskilda fall lyfts fram utan den kontext som omger myndighetsbeslut finns en risk att komplexa processer förenklas och att socialtjänstens arbete framställs på ett ensidigt sätt. Forskningen visar också att medier och populärkulturella representationer ofta lyfter fram problemorienterade narrativ, vilket kan förstärka bilden av socialtjänsten som en verksamhet präglad av resursbrist, konflikter och kriser.

Vidare framkommer att spridningen av desinformation och kritiska narrativ kan påverka allmänhetens förtroende för socialtjänsten. Tillit är en central förutsättning för socialtjänstens legitimitet och för möjligheten att etablera fungerande relationer mellan socialarbetare och de familjer som behöver stöd. När misstro mot myndigheter sprids i offentligheten kan det leda till att familjer möter socialtjänsten med skepsis eller undviker kontakt med verksamheten, vilket kan försvåra socialarbetares möjligheter att genomföra insatser och erbjuda stöd. Forskningen visar också att den offentliga debatten och kampanjer som riktar kritik mot socialtjänsten i vissa fall kan bidra till hot, trakasserier och en mer utsatt arbetssituation för socialarbetare.

De tidigare studierna lyfter fram olika strategier för att hantera desinformation och stärka tilliten till socialtjänsten. Dessa strategier omfattar bland annat informationsinsatser, ökad transparens kring myndighetens arbete och användning av digitala plattformar för att sprida korrekt information. Forskning betonar även betydelsen av förebyggande insatser som syftar till att stärka människors förmåga att identifiera och motstå vilseledande information. Utöver detta framhålls vikten av relationellt arbete och tillitsbyggande arbete mellan socialarbetare och familjer för att skapa förutsättningar för ett fungerande samarbete. Samtidigt finns det begränsningar i den tidigare forskningen. Flera studier fokuserar främst på mediala framställningar eller samhällets attityd, medan färre studier undersöker hur desinformation konkret påverkar det praktiska sociala arbetet i mötet med klienter. Vidare varierar resultaten mellan olika kontexter, vilket gör det svårt att dra entydiga slutsatser om desinformationens praktiska konsekvenser. Detta motiverar behovet av fler studier som tar sin utgångspunkt i socialarbetares erfarenheter i praktiken.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Modernitetsteorin och tillit

Modernitetsteorin är ett centralt perspektiv inom sociologin som syftar till att förstå hur samhället förändrats i och med moderniseringen. Ritzer och Stepnisky (2015) skriver om Anthony Giddens som är en av de mest framträdande teoretikerna inom området och han beskriver att det moderna samhället är präglad av stora förändringar i de sociala processerna. Enligt Giddens kännetecknas moderniteten särskilt av tre centrala begrepp som är distansering, urbäddning och reflexivitet (Ritzer & Stepnisky, 2015). Dessa processer påverkar hur människor relaterar till varandra och till samhällets institutioner, vilket gör tillit till ett grundläggande villkor för det sociala samspelet.

Distansering innebär att sociala relationer inte längre är begränsade till fysisk närhet i tid och rum. I det moderna samhället sker interaktioner och beslut ofta på avstånd, vilket innebär att individer måste förlita sig på aktörer de inte direkt kan observera. Urbäddning syftar på att sociala relationer lyfts ur sina lokala sammanhang och istället organiseras genom abstrakta system, såsom pengar, rättssystem och professionella expertkunskaper. Detta medför att människor inte har full insyn i de processer som påverkar deras liv, vilket ökar behovet av tillit. Reflexivitet innebär att individer kontinuerligt omprövar kunskap, normer och

handlingar i ljuset av ny information, vilket gör att tillit inte är något statiskt utan något som ständigt skapas och omförhandlas (Ritzer & Stepnisky, 2015).

Mot denna bakgrund blir tillit ett centralt begrepp. Tillit kan förstås som förväntningar på att andra individer, institutioner eller system agerar på ett pålitligt och förutsägbart sätt i enlighet med normer och regler (Ritzer & Stepnisky, 2015; Papakostas, 2009). I moderna samhällen är det sociala livet till stor del beroende av abstrakta system, därför blir tillit en nödvändig förutsättning för att social ordning ska kunna upprätthållas.

Tillit är dock inte ett okomplicerat fenomen. Papakostas (2009) analyserar misstro, tillit och korruption i offentliga sammanhang och visar att tillit kan vara både produktiv och sårbar. Misstro fungerar inte nödvändigtvis bara som något negativt, utan kan ses som en form av strukturerad skepticism som bidrar till ett ökat ansvarstagande och legitimitet på grund av att människor granskar och ifrågasätter. Samtidigt betonar Papakostas (2009) att tillit kan utnyttjas i sammanhang där kontroll och transparens brister, vilket kan leda till korruption i samhället. Detta perspektiv är relevant inom socialt arbete, där tillit mellan klienter och socialtjänsten ofta måste balanseras med behovet av kontroll, tydlighet och professionellt ansvar.

I relation till socialt arbete kan tillit förstås både som personlig relationell tillit och som institutionell tillit. Den personliga och relationella dimensionen handlar om förtroendet mellan socialsekreterare och klienter, där relationellt arbete och professionell reflexivitet är centrala för att etablera och bevara tillit. Den institutionella dimensionen handlar om tillit till socialtjänsten och andra offentliga aktörer, vilket påverkas av upplevd transparens, legitimitet och konsekvent beslutsfattande. Papakostas (2009) perspektiv bidrar här med en viktig nyansering genom att visa att tillit och misstro inte utesluter varandra. Snarare kan de samexistera, där en viss grad av misstro kan leda till ökad granskning och därmed stärkt legitimitet, samtidigt som bristande insyn eller ansvar kan underminera förtroendet.

Ritzer och Stepnisky (2015) menar vidare att tillit inte är statisk, utan produceras och upprätthålls genom sociala processer, rutiner och symboliska handlingar. Det handlar exempelvis om återkommande rutiner, hur beslut fattas och hur de professionella agerar i mötet med klienter. När arbetet upplevs som förutsägbart och konsekvent kan det bidra till att stärka tilliten till både enskilda socialarbetare och till socialtjänsten som helhet. Detta blir särskilt viktigt att förstå inom socialt arbete där klientens upplevelse av trygghet och förtroende ofta påverkar deras vilja att ta emot stöd och samarbeta med socialtjänsten. Tillit kan därmed få betydelse inte bara för relationen i stunden, utan också för individens fortsatta situation.

Kombinationen av modernitetsteorins centrala begrepp distansering, urbäddning och reflexivitet, tillsammans med Papakostas (2009) ger en nyanserad bild av hur tillit formas, utmanas och underhålls i moderna samhällen och institutioner. För socialt arbete innebär detta att professionella måste utveckla både personlig relationell tillit till klienten, men det behövs

också en hänsyn till hur tilliten i själva organisationen formas, samt vilka faktorer som kan stärka och försvaga den.

3.2 Riskteorin

Riskteorin utgår från att vårt moderna samhälle i stor utsträckning präglas av olika typer av risker och osäkerheter. Dessa risker uppstår inte enbart genom naturen eller slumpmässiga händelser, utan är ofta en konsekvens av hur samhället utvecklas både teknologiskt och ekonomiskt (Beck, 2000). Enligt teorin lever vi i det som kallas en reflexiv modernitet, vilket innebär att både individer och grupper själva måste reflektera och vara medvetna om riskerna och besluta hur de ska hanteras. Detta skiljer sig från tidigare samhällsformer, där fokus i större utsträckning låg på fördelningen av resurser och jämlikhet. I dagens samhälle handlar det istället i större utsträckning om frågor kring trygghet och om hur risker kan förebyggas och hanteras. En central aspekt i riskteorin är att många risker är både globala och långsiktiga. Det innebär att de kan påverka stora grupper av människor, även de som själva har varit med och bidragit till att skapa dem. Beck (2000) beskriver detta som en "bumerangeffekt", där konsekvenserna av riskerna till slut återvänder till samhället som helhet. Vetenskap och teknik har en dubbel funktion då de både kan skapa nya problem och bidra till att nya risker uppstår, samtidigt som det kan fungera som ett verktyg för att förstå och hantera dem. Detta gör att experter och forskning får stor betydelse, både för hur vi förstår riskerna och för de beslut som tas.

Crath et al. (2023) lyfter att i det moderna samhället har kontrollen över risker blivit mer spridda och är inte längre enbart kopplat till staten eller institutioner, utan det är ofta upp till individer och olika grupper att upptäcka, förstå och hantera dessa risker i sin vardag. Beck (2000) beskriver detta som en ökad form av handlingsfrihet, men också som ett ansvar som kan vara tungt och svårt att bära för en enskild individ. Forskningen av Crath et al. (2023) visar dessutom att socialarbetare ofta behöver balansera olika perspektiv på risk i sitt dagliga arbete där organisatoriska krav, professionella bedömningar och relationella aspekter möts och ibland krockar. Beck (2000) beskriver detta som en ökad form av handlingsfrihet, men också som ett ansvar som kan vara tungt och svårt att bära för en enskild individ.

Riskteorin är särskilt relevant för denna studie eftersom desinformation om socialtjänstens arbete kan förstås som en form av samhälleligt producerad risk som uppstår inom samhället och sprids genom sociala och digitala sammanhang. Denna typ av risk påverkar hur människor uppfattar socialtjänsten och kan bidra till osäkerhet och minskad tillit till socialtjänsten. Enligt teorin måste individer, i detta fall socialarbetare och familjer, själva reflektera över och hantera risker. Desinformation sprids snabbt via sociala medier i dagens samhälle och skapar osäkerhet samt bristande tillit, vilket kan påverka socialtjänstens möjligheter att utföra sitt uppdrag och kan påverka barns tillgång till stöd och skydd.

Genom att använda riskteorin kan studien analysera hur desinformation skapar osäkerhet och påverkar relationen mellan socialtjänst och familjer. Teorin kan också bidra till att förstå hur socialarbetare utvecklar strategier för att hantera och bemöta dessa risker och situationer i praktiken. Denna teori betonar också att de som producerar riskerna indirekt påverkas av

konsekvenserna, vilket kan jämföras med hur socialtjänsten påverkas av spridningen av felaktiga uppfattningar och narrativ samtidigt som den behöver agera reflexivt och strategiskt i mötet med familjer. Sammantaget erbjuder riskteorin ett sätt att förstå hur risker, osäkerhet och ansvar hänger ihop i det moderna samhället, samt hur detta tar sig i uttryck i socialt arbete med barn och unga.

4. Metod

4.1 Metodval

Alvehus (2023) menar på att kvalitativ forskning utgår från att människor tolkar och skapar mening av sina erfarenheter, genom att studera dessa tolkningar kan forskaren bidra till en mer generell förståelse av fenomenet. I kvalitativ forskning har tolkning en avgörande betydelse. Forskarens uppgift är inte bara att förstå individens personliga upplevelser, utan snarare bidra till en mer övergripande och djupgående insikt i det fenomen som studeras. Socialt arbete är ett yrke som ofta rymmer situationer och beslut som inte går att mäta med siffror eller fånga i en enkät. Socialarbetare möter dagligen människor med olika bakgrunder, behov och problem vilket gör att arbetet blir mer komplext. Genom intervjuer får man istället möjlighet att lyfta fram de detaljer, erfarenheter och reflektioner som socialarbetare upplever i sitt arbete. Detta kan i sin tur bidra till en mer nyanserad insikt i de processer, utmaningar och relationer som är centrala inom socialt arbete (Alvehus, 2023).

Metoden för denna studie är kvalitativ och bygger på semistrukturerade intervjuer med yrkesverksamma socialsekreterare inom verksamhetsområdet barn och unga på socialtjänsten. Den kvalitativa ansatsen anser vi vara lämplig eftersom syftet med studien är att samla in, tolka och förstå socialarbetares upplevelser och erfarenheter av hur desinformation påverkar deras arbete med familjer samt barn och unga. Vi valde att använda semistrukturerade intervjuer eftersom denna form ger möjlighet att både följa upp nya och oväntade aspekter som framkommer under samtalet och samtidigt säkerställa att diskussionen fokuserar på de frågeställningar som studien avser att besvara (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2022; Alvehus, 2023). Detta möjliggör både en systematisk insamling av data samt en flexibilitet för att fånga in intervjupersonernas egna perspektiv, upplevelser och reflektioner.

Valet av semistrukturerade intervjuer motiveras av dess balans mellan struktur och flexibilitet. Den semistrukturerade intervjun bygger på ett övergripande tema med öppna frågor, samtidigt som det gavs möjlighet åt intervjupersonen att påverka innehållet och utveckla sina svar. Detta är en positiv aspekt med semistrukturerade intervjuer då det möjliggör att forskaren kan följa upp intressanta aspekter som dyker upp under samtalet och samtidigt säkerställa att intervjun behandlar de frågor som är centrala för studiens ämne och syfte (Alvehus, 2023).

En helt strukturerad intervju, med endast förutbestämda frågor och svarsalternativ, skulle istället riskera att reducera samtalet till korta och ytliga svar och därmed riskera att begränsa möjligheten att fånga de djupare perspektiven och erfarenheterna. Alvehus (2023) menar därmed att semistrukturerade intervjuer kan ses som en balans mellan att styra samtalet mot

relevanta teman men samtidigt tillåta intervjupersonen att uttrycka sina egna perspektiv och reflektioner. I linje med vad Alvehus (2023) beskriver som guldgrävarmetaforiken, har intervjun ett förbestämt mål, men vägen dit var förhandlingsbar och öppen för nya idéer. Även fast det fanns en agenda var samtalet flexibelt nog för att låta respondenten lyfta viktiga erfarenheter och problemområden som kanske inte var förutbestämda. Denna flexibilitet är särskilt relevant för att utforska socialarbetares upplevelser av desinformation, eftersom det är ett komplext fenomen som kan påverka arbetet, arbetsmiljö och det relationsskapande arbetet på många olika sätt och i varierande situationer. Detta styrks även av Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) att kvalitativa intervjuer är anpassningsbara och möjliggör för en bredare bild och utvecklade nyanser av fenomenet än man hade fått av standardiserade metoder eller frågeformulär.

Valet av kvalitativ metod och semistrukturerade intervjuerna motiveras av studiens syfte att förstå socialarbetares upplevelser av hur desinformation påverkar deras arbete med barn och unga. Genom att använda denna metod kan vi fånga både komplexitet, djup och nyanser i informanternas erfarenheter, vilket bidrar till en mer övergripande förståelse av fenomenet (Alvehus, 2023).

4.2 Urval

Deltagarna i studien valdes ut genom ett strategiskt urval som även kompletterats med ett snöbollsurval. Studien omfattar sex socialarbetare som är verksamma inom barn och unga på socialtjänsten i Sverige. I studien representeras två medelstora kommuner, varav en är belägen i södra Sverige och en i norra Sverige. Att välja två skilda kommuner syftar till att bidra till en större bredd i det insamlade datamaterialet genom att inkludera olika kontextuella förutsättningar. Urvalets omfattning har anpassats för att möjliggöra en fördjupad kvalitativ analys av det aktuella fenomenet.

Alvehus (2023) beskriver det strategiska urvalet som en urvalsform där deltagarna väljs utifrån studiens syfte och de forskningsfrågor som är valda. I denna studie har det varit centralt att inkludera personer som har direkt erfarenhet av myndighetsutövning inom barn och unga på socialtjänsten, samt att de har en flerårig yrkeserfarenhet. Detta då studien syftar till att undersöka hur desinformation påverkar det praktiska sociala arbetet, särskilt i relation till tillit och mötet med familjer. För att kunna resonera kring och identifiera eventuella förändringar över tid och uppmärksamma möjliga konsekvenser av ökad eller förändrad spridning av desinformation krävs en viss grad av yrkeserfarenhet och insyn av verksamhetens utveckling. Urvalet har därmed utformats med utgångspunkt i vilka personer som kan förväntas bidra med relevant, fördjupad och erfarenhetsbaserad kunskap om det fenomenet som undersöks i denna studie.

Alvehus (2023) lyfter att det i kvalitativa studier är avgörande att ställa sig frågan om urvalet faktiskt ger tillgång till den typ av kunskap som efterfrågas. Urvalet behöver därmed vara strategiskt i den meningen att forskaren medvetet överväger vilka erfarenheter och positioner som är mest betydelsefulla i relation till studiens syfte. Det är med andra ord inte en fråga om ett slumpmässigt val, utan om ett faktiskt genomtänkt val av informanter som kan bidra med

relevant information. Samtidigt var vi medvetna om att det fanns en risk att våra urvalskriterier skulle bli för snäva. Alvehus (2023) betonar också att det finns en risk med ett alltför ensidigt strategiskt urval, då det kan begränsa förståelsen av ett fenomen. Även så kallade "outsiders", alltså personer som inte vanligtvis är verksamma inom området, kan bidra med värdefulla perspektiv. Däremot har denna studie valt att fokusera på yrkesverksamma socialsekreterare inom barn och unga, då det är deras professionella erfarenheter av myndighetsutövning och möten med familjer som står i centrum för analysen.

Studiens rekryteringsprocess inleddes genom att vi tog direkt kontakt med en socialsekreterare i vardera kommun och dessa personer blev våra initiala ingångar till verksamheterna. Vid denna kontakt presenterades studiens ämne, syfte och tänkta forskningsfrågor samt hur genomförandet av intervjuerna var planerat. De socialsekreterare som vi hade kontakt med valde efter informationen att tacka ja till deltagande av studien och bidrog därefter med förslag på kollegor som de menade uppfyllde studiens urvalskriterier, det vill säga socialsekreterare som arbetar på barn och unga och hade flerårig erfarenhet av myndighetsutövning. På så sätt kompletterades det strategiska urvalet med ett snöbollsurval. Enligt Alvehus (2023) innebär ett snöbollsurval att forskaren använder redan etablerade kontakter för att få kontakt och tillgång till ytterligare relevanta deltagare till studien. Snöbollsurval kan betraktas som effektivt eftersom den möjliggör en snabbare och mer riktad rekrytering inom befintliga nätverk, där personer med relevanta erfarenheter kan identifieras genom rekommendationer.

Samtidigt betonar Alvehus (2023) att urvalsformen kan innebära en risk att urvalet begränsas till ett visst nätverk, vilket i sin tur kan påverka bredden och variationen i de perspektiv som inkluderas i studien. Denna potentiella begränsning har vi som forskare betraktat under urvalsprocessen och medvetna överväganden har gjorts. I denna studie bedömdes dock att tillvägagångssättet är ändamålsenligt, då det möjliggjorde en praktiskt genomförbar rekrytering samtidigt som det säkerställde att deltagarna hade den erfarenhet och kompetens som krävdes för att kunna bidra med fördjupade perspektiv på studiens forskningsområde. Snöbollsurvalet har i denna studie haft en praktisk funktion då socialtjänstens verksamhet är en arbetsmiljö med hög arbetsbelastning och begränsad tillgänglighet. Bryman et al. (2025) framhåller att snöbollsurval kan vara fördelaktigt eftersom förmedlingen av kontakt sker via personer som deltagarna redan har en relation till eller förtroende för. En sådan ingång kan bidra till ökad tillit till forskningsprojektet och därmed öka viljan att delta, särskilt i en studie som denna som berör professionella erfarenheter och potentiellt känsliga frågor.

För att minska denna risk har snöbollsurvalet kombinerats med det inledande strategiska urvalet samt genomförts i två olika kommuner. Detta innebär att studien inte enbart bygger på ett enda professionellt nätverk, vilket stärker urvalets variation. Urvalet är därför målinriktat och inte representativt, vilket innebär att resultaten inte är avsedda att generaliseras till alla socialsekreterare i Sverige. Syftet är istället att ge en djupare och mer nyanserad insikt i hur desinformation upplevs och hanteras i det praktiska arbetet.

Kombinationen av strategiskt urval och snöbollsurval har gjort det möjligt att rekrytera deltagare med relevant erfarenhet. Samtidigt har metodens begränsningar uppmärksamats

och problematiserats, vilket har gjort det möjligt att bedöma urvalens styrkor och svagheter. Urvalen bedöms därför vara lämpliga i relation till studiens syfte och frågeställningar.

4.3 Analysmetod

Den insamlade datan har analyserats med tematisk analys, vilket är en kvalitativ metod som syftar till att identifiera och tolka återkommande mönster och teman som framkommer i de material som samlats in under intervjuerna (Bryman et al., 2025). Denna metod gör det möjligt att systematiskt identifiera och tolka socialarbetarens erfarenheter, där både återkommande mönster och underliggande teman blir tydliga. Metoden ger en djupare förståelse för hur desinformation påverkar relationellt arbete, tillit och mötet med familjer, samtidigt som den erbjuder flexibilitet för att hantera komplexa och nyanserade data (Barman & Weurlander, 2024).

Analysen har genomförts i enlighet med Barman och Weurlander (2023) beskrivning av ett induktivt och interpretativt sätt där teman får växa fram ut det insamlade materialet och tolkas utifrån forskarens förförståelse och teoretiska perspektiv. Reflexiviteten innebär att vi som forskare måste vara medvetna om hur våra erfarenheter och kunskaper kan påverka tolkningen av materialet, samtidigt som vi måste dokumentera och diskutera processen för att öka transparensen och reliabiliteten i studien.

Analysen bygger även på de tre analytiska handlingar som Rennstam och Wästerfors (2022) belyser, vilket är att sortera, reducera och argumentera. Sortering handlar om att strukturera och skapa överblick i stora och komplexa datamängder, så att återkommande mönster och relevanta delar kan identifieras och analyseras systematiskt. Genom att upprepade gånger läsa de transkriberade intervjuerna har vi på så sätt kunna bekanta oss med materialet, vilket innebär att vi både sorterat data samtidigt som vi aktivt organiserat materialet utifrån vår teoretiska förståelse och forskningsfrågor. Genom denna process har vi systematiskt identifierat återkommande mönster och nyanser, vilket sedan ligger till grund för vidare analys och tolkning.

Reducering eller kategorisering handlar om representationsproblemet, det vill säga att det inte är möjligt att visa allt från det insamlade materialet (Rennstam & Wästerfors 2022; Fejes & Thornberg, 2024). I vår studie kodades datamaterialet tematiskt, där likheter och skillnader identifierades och analyserades i syfte att reducera samt strukturera den omfattande textmassan till ett antal relevanta kategorier (Fejes & Thornberg, 2024). Urvalet av citat och observationer fokuserade på socialarbetarens upplevelse av desinformation och dess påverkan på arbetet, samtidigt som andra exempel som avviker från tidigare antaganden inkluderades. Detta lyfter Rennstam och Wästerfors (2022) som en viktig del då detta skapar en dialog mellan materialet och oss som forskare genom att den empiriska datan styr analysen men också sätts i relation till relevanta teoretiska perspektiv.

Argumentering syftar till att hantera auktoritetsproblemet, det vill säga möjligheten att forskaren gör sig hörd inom forskarsamhället. Genom att analysera och tolka data med stöd av befintlig teori och forskning kunde vi därigenom utveckla välgrundade slutsatser. Detta

innebar att de teman vi identifierat kopplades till studiens forskningsfrågor om relationellt arbete, tillit och desinformation, samtidigt som resultaten sattes i relation till tidigare studier och teoretiska perspektiv (Rennstam & Wästerfors, 2022).

I den praktiska analysprocessen valde vi att följa Barman och Weurlanders (2023) sju steg för reflexiv tematisk analys, där vi först bekantade oss med datamaterialet, sedan genererade initiala koder, identifierade subteman, granskade och reviderade teman, skapade en tematisk karta, definierade och namngav teman samt sammanfattade resultatet med illustrerande citat. Genom att kombinera detta med Rennstam och Wästerfors (2022) analytiska handlingar kunde vi säkerställa att processen blev både strukturerad och flexibel, där materialet sorterades, bearbetades och tolkades på ett sätt som bevarade viktiga nyanser och möjliggjorde välgrundade slutsatser.

4.4 Etiska överväganden

Studien tar sin utgångspunkt i etablerade etiska riktlinjer för forskning. Forskning som involverar människor regleras i Sverige av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, med syftet att säkerställa och skydda individers integritet, självbestämmande och rättssäkerhet. Lagen skapar en tydlig ram för hur forskningsprojekt ska utformas, prövas och genomföras, samtidigt som den fungerar som en vägledning för forskarens etiska ansvar gentemot deltagarna samt för att bevara förtroendet för forskningen (Vetenskapsrådet, 2024).

Studien genomförs i enlighet med riktlinjerna om god forskningssed som formuleras av Vetenskapsrådet (2024). God forskningssed innebär att forskning bedrivs ansvarsfullt, tillförlitligt, ärligt och med respekt för såväl deltagare som det vetenskapliga sammanhanget och samhället i stort. En central del av principerna för god forskningssed är att forskaren kontinuerligt gör etiska avvägningar mellan de olika berättigade intressen mot varandra. Forskningsintresset handlar om att bedriva högkvalitativ forskning som genererar tillförlitlig och relevant kunskap, vilket i ställer ett visst krav på metod, dokumentation och korrekt genomförd rapportering av resultaten (Vetenskapsrådet, 2024). I avvägningen forskaren gör är skyddsintresset överordnat och innebär att deltagare av forskningen inte får utsättas för oproportionerlig risk eller skada samt att deras grundläggande rättigheter måste respekteras. Öppenhetsintresset syftar till att göra forskning och resultat tillgängliga för samhället, men detta måste balanseras mot skydd av forskningens deltagare. Förtroendeintresset innebär att upprätthålla tillit till forskning och forskare genom full transparens, ärlighet och ansvarsfull hantering av eventuella avvikelser. Denna tillit är en viktig del för forskaren att värna om (Vetenskapsrådet, 2024).

Forskningsetik handlar om att tillämpa grundläggande normer i praktiskt handlande, så att forskaren kan agera ansvarsfullt, särskilt när människor deltar i studien. Forskningsintegritet syftar istället till att säkerställa att forskningen genomförs enligt höga professionella och etiska krav under hela processen (Bos, 2020). Etiska frågor är därför inte något som behandlas vid ett enskilt tillfälle, utan är en kontinuerlig process där beslut och avvägningar hela tiden behöver göras med hänsyn till både deltagarnas välbefinnande och forskningens kvalitet.

I studien är konfidentialitet en grundläggande etisk princip. Detta innebär att information som omfattar personliga uppgifter och information som intervjupersonen önskar hålla privat, ska skyddas och inte spridas utanför forskningen. För att värna om deltagarnas integritet används fiktiva namn och inga specifika kommuner anges. Istället redovisas deltagarnas geografiska placering på en mer övergripande nivå, exempelvis norra respektive södra Sverige. Denna lösning minskar risken för identifiering samtidigt som viktig kontextuell information bevaras. Den övergripande geografiska indelningen kan dessutom ha analytiskt värde, eftersom organisatoriska strukturer och lokala villkor ofta skiljer sig åt mellan olika delar av landet, utan att någon enskild kommun behöver identifieras. Däremot är det inte möjligt att uppnå full anonymitet, eftersom forskarna i samband med intervjuerna kommer att känna till deltagarnas identitet. Konfidentialiteten säkerställs ändå genom att identifierande uppgifter inte redovisas i studien och genom att materialet hanteras på ett säkert sätt (Bos, 2020).

Intervjuerna har genomförts och spelats in via Microsoft Teams. Det inspelade materialet har även lagrats inom Teams, vilket är en säker och lösenordsskyddad plattform godkänd av institutionen för hantering av forskningsmaterial. Endast forskarna samt handledare har under studiens gång haft tillgång till inspelningarna. Materialet kommer att bevaras under den tid som krävs för analys och examination, och därefter raderas i enlighet med kursens riktlinjer och god forskningssed.

För att säkerställa deltagarnas rätt till självbestämmande har ett informerat samtycke att inhämtas innan intervjuerna genomförs. Inför intervjuerna har även samtliga deltagare fått ett skriftligt informationsbrev som tydligt redogör för studiens syfte, upplägg, forskarnas ansvar samt rutiner för lagring och hantering av insamlat material. De tilldelades även en samtyckesblankett där det framgick att deltagandet var frivilligt och att samtycket när som helst kan återkallas utan negativa konsekvenser (Bos, 2020). Då studien berör erfarenheter och upplevelser som potentiellt kan upplevas som känsliga, exempelvis upplevelser av hot, kritik eller organisatoriska utmaningar, var vi särskilt uppmärksamma på deltagarnas välbefinnande under intervjuerna. Därför informerades deltagarna även inför intervjun om att de när som helst har möjlighet att avstå från att besvara en fråga eller avbryta intervjun och deltagandet.

Genom att studien genomförs med utgångspunkt i rådande lagstiftning, principerna för god forskningssed samt fortlöpande etiska avvägningar, har vi strävat efter att säkerställa att forskningsprocessen bedrivs på ett ansvarsfullt, transparent och professionellt sätt. Etiska överväganden har genomsyrat samtliga delar av studien, från planering och datainsamling till analys och presentation av resultat.

4.5 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har vi främst skrivit tillsammans för att säkerställa en enhetlig och sammanhängande text. Maja ansvarade för att etablera kontakt med intervjupersoner i norra Sverige, medan Emma gjorde motsvarande i södra Sverige. Intervjuerna genomfördes därefter tillsammans, och materialet har sedan bearbetats och analyserats gemensamt. Vid de tillfällen där vi har arbetat individuellt har vi först diskuterat hur vi skulle gå tillväga, delat upp

uppgifter och tagit ansvar för olika delar av arbetet. Därefter har vi tillsammans gått igenom materialet, vilket har möjliggjort både ett rättvist och effektivt arbete där vi har kunnat ta del av varandras insikter och perspektiv för att kunna förbättra texten och säkerställa att den blir både tydlig och sammanhängande. Genom arbetets gång har vi regelbundet gått igenom och reflekterat över vårt arbete tillsammans, för att säkerställa att analysen är i linje med vår gemensamma forskningsfråga. Arbetet har varit jämnt fördelat under hela processen, där vi tillsammans kunnat dra nytta av våra olika styrkor och perspektiv, vilket lett till ett mer heltäckande och välutvecklat resultat.

4.6 Metoddiskussion

I denna studie valde vi att använda oss av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer som huvudsaklig datainsamlingsmetod. Detta val grundar sig i studiens syfte att undersöka socialarbetares erfarenheter och upplevelser, vilket vi ansåg kräver djupgående och nyanserade beskrivningar snarare än kvantitativa mått eller siffror. De semistrukturerade intervjuerna möjliggjorde flexibilitet för oss som forskare samt för intervjupersonerna då följdfrågor kan ställas och deltagarna har möjlighet till att beskriva sina erfarenheter mer fritt. Denna metod gav oss därav tillgång till mer subjektiva perspektiv, vilket är centralt för att förstå de komplexa situationer som socialarbetaren kan befinna sig i. Samtidigt är det viktigt att vara medveten om att forskarens närvaro och interaktivitet kan påverka deltagarnas svar, vilket vi hanterade genom gemensamma diskussioner och reflexivitet under analysprocessen. Samt att se begränsningen i att analysen är beroende av forskarens tolkning av materialet, vilket innebär att andra forskare potentiellt kunnat identifiera andra teman eller dra andra slutsatser. Därav har vi arbetat reflexivt genom hela analysprocessen och diskuterat våra tolkningar för att öka studiens trovärdighet.

Vi var medveten om att urvalets storlek och sammansättning kunde innebära begränsningar men även tydliga styrkor. Ett mindre antal intervjuer möjliggjorde en djupgående analys av materialet samt en noggrann tematisering. Detta innebar dock en begränsning av studiens generaliserbarhet. Resultatet sågs därför som kontextuellt bundna erfarenheter från individer i norra och södra Sverige, snarare än som representativt för alla socialarbetare i Sverige. Samtidigt var urvalet strategiskt i syfte att inkludera variation i erfarenheter och möjliga skillnader i organisatoriska kontexter, vilket bidrog till att stärka trovärdigheten i analysprocessen.

Intervjuerna genomfördes digitalt via Microsoft Teams, vilket är en säker och institutionellt godkänd plattform för inspelning och lagring av materialet från intervjuerna. Digitala intervjuer medför flera fördelar, bland annat geografisk flexibilitet, kostnadseffektivitet och ger oss möjligheten att intervjua deltagare på ett sätt som kan upplevas som tryggare och bekvämare då de kan genomföra intervjun i hemmiljö. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) framhåller att digitala intervjuer legitimerades som metod och möjliggjorde kontakt över stora geografiska avstånd men att de kräver noggrann teknisk förberedelse för att undvika avbrott och förlust av information. De betonar också att digitala intervjuer kan påverkas av miljöfaktorer såsom störande bakgrundsljud eller andra personer som finns närvarande och att forskaren måste ta hänsyn till dessa faktorer.

Digitala intervjuer kan vara utmanande då det ger forskaren begränsade möjligheter till att observera kroppsspråk eller subtila signaler. För att hantera detta valde vi att arbeta med tydlig kommunikation, instruktioner om teknisk utrustning och säker lagring, samt påminnelser om deltagarnas möjlighet att avbryta intervjun eller avstå från att svara på frågor. Dessa åtgärder är i linje med Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022), som lyfter vikten av att upprätthålla etiska principer, konfidentialitet och samtycke även i digitala miljöer. Bryman et al. (2025) betonar att forskaren behöver vara uppmärksam på tekniska störningar såsom hörfel eller andra problem med ljudet, eftersom dessa kan påverka hur deltagarnas svar kan tolkas. I denna studie innebar detta att vi kontinuerligt reflekterade över och hanterade sådana risker under intervjuerna för att säkerställa att materialet och datan blir så tillförlitliga och korrekta som möjligt. Denna medvetenhet var central för att kunna göra en trovärdig analys och undvika att slutsatser baseras på missförstånd eller bristfälligt inspelat material. Vidare diskuterade vi metodens begränsningar i relation till resultatens generaliserbarhet och möjligheten att tolka upplevelser i en bredare kontext.

Metodvalet bedöms vara väl anpassat till studiens syfte. Genom semistrukturerade digitala intervjuer, urvalsformer och reflexiv analys kan vi på ett nyanserat sätt belysa socialarbetares erfarenheter och upplevelser, samtidigt som vi är medvetna om och hanterar metodens begränsningar.

5. Resultat

5.1 Presentation av intervjupersoner

I studien har sex socialarbetare verksamma inom socialtjänstens verksamhetsområde barn och unga intervjuats. Samtliga intervjupersoner arbetar med myndighetsutövning, främst inom utredningsverksamhet, där de möter barn, ungdomar och deras familjer i olika typer av ärenden. Deltagarna har varierande yrkeserfarenhet, i att vara relativt nyutexaminerade socialsekreterare till att ha lång yrkeserfarenhet inom socialt arbete. Flera av intervjupersonerna har även tidigare erfarenhet från andra delar av socialtjänsten, såsom försörjningsstöd eller arbete med ensamkommande barn. Intervjupersonerna representerar därmed en bredd av erfarenheter och perspektiv, vilket bidrar till att vi genom urvalet kan nå en nyanserad bild av hur desinformation kan påverka socialtjänstens arbete med barn och unga.

För att säkerställa deltagarnas konfidentialitet använder vi fiktiva namn, samt utesluter eventuella identifierande uppgifter ute. I resultatet presenteras intervjupersonernas utsagor tematiskt utifrån studiens frågeställningar. Samira har arbetat som socialsekreterare inom barn och unga sedan 2022, men har lång erfarenhet av arbete med barn och unga sedan 2007, bland annat inom HVB-verksamhet. Kim har arbetat inom barn och unga sedan 2018 och har innan det arbetat med ensamkommande barn. Maria och Anna har arbetat inom området i cirka tre och ett halvt år, medan Elin har arbetat inom barn och unga i ungefär ett år. Sara har nyligen börjat arbeta inom socialtjänstens barn- och ungdomsverksamhet, men har tidigare erfarenhet

av arbete inom försörjningsstöd.

Flera av intervjupersonerna har erfarenhet av att arbeta i olika kommuner eller stadsdelar, vilket har gett möjlighet att reflektera över hur misstro och desinformation kan ta sig olika uttryck beroende på organisatoriskt och socialt sammanhang. Detta har varit särskilt relevant i relation till studiens syfte, då intervjuerna ger en nyanserad bild av hur desinformation påverkar socialtjänstens arbete i praktiken.

5.2 Desinformation som förförståelse och hur den sprids

Ett återkommande resultat är att familjer sällan uttryckligen säger att de tagit del av en specifik kampanj eller rörelse. I stället märks desinformation oftare indirekt, genom att familjer kommer med en negativ förförståelse av socialtjänsten som hotfull, kontrollerande eller barnomhändertagande. Flera intervjupersoner beskrev att de möter föräldrar, barn och ungdomar som bär på en tydlig rädsla för att socialtjänsten ska omhänderta barn, ibland utan att det finns någon konkret erfarenhet bakom föreställningen. Intervjupersonen Anna uttryckte att det är svårt att avgöra var gränsen går mellan äldre former av misstro och ren desinformation, men framhåller att rädslan för att socialtjänsten ska omhänderta barn obefogat är mycket vanligt i det dagliga arbetet. Anna berättade att hon ofta möter familjer som har en bild av socialtjänsten som kontrollerande och som tror att barn kan bli omhändertagna utan anledning:

"Jag tycker att man ganska ofta möter föräldrar eller ungdomar som har en bild av att socialtjänsten tar barn, eller att vi vill hitta fel, och det märks i hur de är i samtalen (Anna)"

Denna rädsla uttrycks inte alltid öppet. Flera av intervjupersonerna lyfte istället en mer lågmäld osäkerhet som märks tidigt i kontakten, exempelvis genom att föräldrar är försiktiga, avvaktande eller motvilliga. Intervjupersonen Elin syftade på att det ofta går att känna att föräldrar är nervösa redan innan de hunnit säga något om socialtjänsten. På så sätt framträder desinformation inte enbart som ett innehåll, det vill säga specifika falska påståenden, utan också som ett känslomässigt klimat som präglar mötet.

Samtidigt är resultatet inte helt entydigt. Några av intervjupersonerna uttryckte att oron ofta går att minska relativt snabbt genom tydliga förklaringar och ett lugnt bemötande. Intervjupersonen Elin menar att kontakten inte alltid präglas av stark misstro, utan att det i många fall handlar om en initial oro som kan avväpnas genom att socialarbetaren förklarar syftet med kontakten och hur arbetet går till. Detta tyder på att desinformationens konsekvenser varierar beroende på familj, situation och hur mötet genomförs. Flera intervjupersoner hävdade att misstro och desinformation ofta upplevs starkare i mötet med familjer som inte har sitt ursprung i Sverige eller som kommer från samhällen där tilliten till myndigheter generellt sett är lägre. I intervjuerna kopplades detta bland annat till LVU-kampanjen och till narrativ om att den svenska socialtjänsten riktar sig mot utrikesfödda eller muslimska familjer. Intervjupersonen Maria berättade att föräldrar med utländsk bakgrund ofta är mycket oroliga för myndigheter och ibland undviker att berätta om svårigheterna eftersom de är rädda för konsekvenserna:

“De tillstår oftast inte någonting ... för att de är så rädda för att vi ska ta deras barn (Maria)”

Flera av intervjupersonerna upplevde att vissa grupper påverkas mer än andra av denna typ av narrativ. Särskilt utrikesfödda familjer nämns i flera av intervjuerna. Intervjupersonen Samira sa:

"Jag upplever att det ofta finns mer rädsla hos familjer som kommer från länder där man inte litar på myndigheter (Samira)"

Intervjupersonen Maria förklarade att kulturella skillnader och tidigare erfarenheter av myndigheter kan spela roll för sin förförståelse av den svenska socialtjänsten:

"Om man kommer från ett land där myndigheter inte är att lita på, då är det inte konstigt att man är rädd för socialtjänsten också (Maria)"

Intervjupersonen Kim beskrev på liknande sätt att vissa föräldrar redan från början markerar att de inte vill ha någon kontakt med socialtjänsten och att det inte finns några problem inom familjen. Intervjupersonen Sara, som tidigare arbetat med integrationsfrågor, hävdade att många nyanlända först möter socialtjänsten genom ekonomiskt bistånd och att den första kontakten med en enhet lätt färgar bilden av hela myndigheten. På så sätt blir "socialtjänsten" inte en komplex organisation med olika funktioner, utan en sammanhållen aktör som förknippas med både kontroll och risken att förlora sina barn. Detta bidrar till att misstron mot barn- och ungdomsvården förstärks även innan en faktisk kontakt har etablerats. Samtidigt betonade intervjupersonerna att misstron inte är begränsad till en enda specifik grupp. Några påpekade uttryckligen att även familjer med svensk bakgrund påverkas av desinformation och av mediala berättelser om socialtjänsten. Intervjupersonen Kim hävdade att kampanjerna visserligen varit särskilt riktade mot vissa grupper, men att föreställningen om att socialtjänsten gör fel eller agerar godtyckligt har satt sig bredare i samhället. Sara sa:

"Det är inte bara en grupp, utan det kan vara vem som helst som har hört saker och blivit orolig (Sara)"

Ett exempel som flera intervjupersoner lyfte var att även barn kan påverkas av det som sprids. Intervjupersonen Elin berättade om ett möte med ett yngre barn som var nervöst inför att träffa socialtjänsten.

"Barnet hade hört att socialtjänsten kan ta barn, och var jättenervös innan vi ens hade börjat prata (Elin)"

Intervjupersonen Anna berättade att spridningen inte bara sker genom organiserade kampanjer utan också genom vardagliga samtal och sociala medier. Sociala medier beskrevs av samtliga intervjupersoner som en central arena för spridning av missvisande information. Flera intervjupersoner nämner Facebook, TikTok, Instagram och kommentarsfält som miljöer där negativa och förenklade narrativ om socialtjänsten får stor spridning. Anna berättade även att hon själv ofta får upp sådant innehåll i sina privata flöden och menar att människor utan egen erfarenhet av socialtjänsten lätt kan påverkas av det de ser:

"De som känner sig orättvist behandlade är de som hörs mest ... det är de som kommenterar och postar (Anna)"

Intervjupersonerna uppgav att spridningen sker snabbt och att informationen sällan granskas kritiskt. Intervjupersonen Sara beskrev hur en tanke snabbt kan bli en sanning när den cirkulerar i sociala medier. Samtidigt lyfte flera att även nyhetsrapportering kan bidra till misstro, eftersom socialtjänsten på grund av sekretess ofta inte kan ge sin version av ett ärende. Intervjupersonen Kim uttryckte att allmänheten då bara får ta del av en sida, vilket kan förstärka uppfattningen att socialtjänsten agerar fel. Intervjupersonerna fick reflektera över hur sociala medier påverkar bilden av socialtjänsten och flera syftade på att snabba och känslomässiga berättelser är de som får ett stort genomslag. Samira hävdade att algoritmer och delningar gör att vissa berättelser får extra stor spridning.

"Om man ser många sådana klipp så kan man börja tro att det är så det fungerar överallt (Samira)"

Samtidigt betonade några av intervjupersonerna att misstron mot socialtjänsten inte är något helt nytt. Intervjupersonen Anna menade att det alltid har funnits en viss skepsis mot myndigheter, men att hon upplever att spridningen går snabbare idag:

"Jag tror inte att det är helt nytt, men det går mycket snabbare nu när det sprids på nätet (Anna)"

Sammantaget visar resultatet att sociala medier, nyhetsrapportering och informella nätverk tillsammans skapar ett informationsklimat där negativa berättelser om socialtjänsten får ett stort genomslag, vilket påverkar familjens inställning redan innan kontakten har etablerats.

5.3 Konsekvenser för tillit, relationsbyggande och frivilliga insatser

Ett centralt tema i materialet är att desinformation påverkar den relationella grunden i socialt arbete. Flera av intervjupersonerna förklarade hur misstron kan göra att det tar längre tid att skapa kontakt och etablera den tillit som behövs för att kunna genomföra en utredning eller erbjuda stöd. Kim menade att en stor del av arbetet ibland handlar om att visa att socialtjänsten inte är där för att straffa, utan för att hjälpa. Elin beskrev att första steget i många möten blir att hantera familjens oro snarare än själva problematiken. Elin menade att tillit är avgörande för att kunna arbeta med familjer:

"Tillit är ju a och o i det här jobbet. Om föräldrar inte litar på oss så kommer de inte berätta hur det egentligen är, och då blir det svårt att hjälpa (Elin)"

Intervjupersonerna beskrev att bristande tillit påverkar vilken information som kommer fram i mötet med familjer. Särskilt tydligt uttrycks detta i intervjun med Maria, där hon beskrev hur vissa föräldrar inte vill medge någonting alls om svårigheter i hemmet, trots att barnet tidigare berättat om exempelvis våld eller hårda tag på förskolan. Enligt Maria leder detta inte bara till att relationen blir svårare att bygga, utan också till att barn ibland tar tillbaka uppgifter av rädsla för konsekvenserna. Maria berättade även att hon varit med om situationer där det funnit uppgifter från förskola eller skola om att barnet har berättat om våld eller andra svårigheter i hemmet, men där barnet senare tar tillbaka det när socialtjänsten kopplas in. Hon menade på att det ibland märks att föräldrarna är rädda för konsekvenserna av det barnet sagt, vilket kan påverka vad barnet vågar berätta:

“Barnet kan ha sagt något på förskolan, men sen när vi träffas så säger de att det inte var så och man märker att föräldrarna är väldigt rädda för vad som ska hända (Maria)”

Flera av intervjupersonerna beskrev att det finns en föreställning hos vissa föräldrar om att socialtjänsten automatiskt kommer att ta barnen om problem kommer fram. Intervjupersonerna menade att detta kunde leda till att barn blir återhållsamma med vad de säger eller att de inte pratar med socialtjänsten om det som faktiskt händer hemma. I denna del av resultatet blir det tydligt att desinformation inte bara påverkar hur socialtjänsten uppfattas, utan också själva kvaliteten i informationsutbytet och därmed förutsättningarna för en korrekt bedömning. Anna uttryckte tydligt att det kan bli svårare att få ett tillräckligt underlag för bedömningar:

"Om familjen inte vill prata eller inte berättar hur det är, då får man inte hela bilden, och det gör det svårare att göra en bra bedömning (Anna)"

Intervjupersonerna fick frågan om denna misstro har påverkat deras handlingsutrymme och där rådde det olika åsikter. Några menade att själva besluten inte påverkas, eftersom de måste följa lagstiftningen.

"Själva besluten styrs ju av lag och riktlinjer, så där kan man inte göra annorlunda (Anna)"

Samtidigt syftade flera av intervjupersonerna på att arbetssättet påverkas i ärenden där tilliten är lägre.

"Man kanske inte gör andra bedömningar, men man behöver jobba mer runt omkring för att komma dit (Maria)"

Kim menade även att hon ibland behöver lägga mer tid på att motivera beslut:

"Det kan bli mer diskussioner och fler frågor från familjen, så man får förklara mer (Kim)"

Samtidigt framkom det att konsekvenserna inte såg likadana ut i alla verksamheter. Anna hävdade att hon inte tydligt ser att desinformation har minskat kontakten med klienter och menar att organisationens arbete med att sänka trösklarna till stöd kan ha haft betydelse. Detta tyder på att organisatoriska arbetssätt kan påverka hur starkt misstron får genomslag. Intervjuerna visade också att den negativa bilden av socialtjänsten kan påverka barn och unga. Intervjupersonen Elin berättade om ett barn som varit nervöst inför att träffa socialtjänsten eftersom det hört saker om myndigheten. Även om barnet själv kunde resonera kring det, visar exemplet att föreställningar om socialtjänsten når långt ned i åldrarna. I vissa fall får misstron mer långtgående konsekvenser. Samira berättade att det har hänt att familjer lämnat landet efter första kontakten med socialtjänsten, eftersom rädslan för socialtjänsten har varit så stark:

“...det är så mycket rädsla att familjer packar och lämnar landet efter första kontakten (Samira)”

Även om detta inte är vanligt så återkom mönstret i flera av intervjuerna att familjer kan undvika kontakt, avsluta ärenden tidigt eller avstå från stöd. Resultatet visar därför att desinformation inte bara påverkar socialtjänstens rykte, utan också kan få praktiska konsekvenser för barns möjlighet till att få hjälp.

"Det händer att barn inte får det stöd de behöver, för att föräldrarna är rädda för socialtjänsten (Kim)"

Samira beskrev att hon har varit med om att familjer avbrutit kontakten med socialtjänsten:

"Det har hänt att familjer inte vill fortsätta, eller att de flyttar, och då får vi inte möjlighet att hjälpa barnet (Samira)"

Flera intervjupersoner menade att barn kan hamna i en svår situation när föräldrar inte vill samarbeta. Sara uppgav att misstro ibland gör att socialtjänsten kopplas in senare än vad som hade varit bra:

"Man får ärenden när det redan har gått ganska långt, och då är det svårare att hitta lösningar (Sara)"

Ett återkommande tema i intervjuerna är att misstro mot socialtjänsten ibland kan leda till en mer utsatt arbetssituation för socialarbetare. Flera av intervjupersonerna berättade om situationer där de har känt sig ifrågasatta, pressade eller i vissa fall hotade, även om erfarenheterna skiljer sig åt mellan informanterna. Många av intervjupersonerna berättade även att de fått ta emot hot, däremot har de flesta beskrivit det som indirekta hot. Kim beskrev att hon ibland har upplevt situationer som har känts obehagliga, exempelvis när klienter spelar in samtalen eller hänvisar till saker som de sett på internet:

"Det har hänt att man har känt sig hotad, eller att någon säger saker som känns som ett hot, även om det inte alltid är direkt (Kim)"

Maria hävdade att arbetet alltid har inneburit en viss risk, men att misstro kan förstärka konflikter:

"Det är ju ett jobb där man ibland måste fatta beslut som folk inte gillar, och då kan det bli starka reaktioner (Maria)"

Flera av intervjupersonerna förklarade att man måste vara eftertänksam, försiktig och tänka igenom det man ska säga innan man pratar när familjen uppvisar mistänksamhet eller bristande tillit. Samira sa att hon inte upplever att desinformation i sig har gjort henne mer otrygg, men att hon alltid gör riskbedömningar i möten:

"Man tänker ju alltid på säkerheten, särskilt om man vet att det finns mycket känslor i ärendet (Samira)"

Flera av intervjupersonerna reflekterade över att desinformation och negativa föreställningar har påverkat hur socialtjänsten uppfattas i samhället. De menade att en negativ bild av socialtjänsten kan göra arbetet svårare och minska förtroendet för myndigheten. Samira

beskrev att förtroendet är viktigt för att socialtjänsten ska kunna hjälpa och utföra sitt arbete. Flera av intervjupersonerna uttryckte att misstron påverkar hela verksamheten och jobbet för den individuella socialarbetaren.

"Om folk tror att vi gör fel hela tiden, då blir det svårare att göra vårt jobb (Samira)"

"Det blir svårare att jobba när man hela tiden måste försvara det man gör (Sara)"

Sammanfattningsvis visade intervjuerna att desinformation och misstro i vissa fall kan bidra till en mer utsatt arbetsituation, där socialarbetare upplever press, ifrågasättande eller i vissa fall hot. Samtidigt varierade upplevelserna mellan intervjupersonerna, och flera betonade att sådana situationer alltid har funnits i arbetet, men att misstro kan göra dem mer påtagliga.

5.4 Strategier för att hantera desinformation och misstro, samt hur man kan stärka tilliten

Samtliga intervjupersoner menade att de aktivt arbetar för att hantera misstro och negativa föreställningar om socialtjänsten. En återkommande strategi var att tidigt i kontakten förklara socialtjänstens uppdrag och syftet med mötet, för att minska oro och missförstånd. Flera intervjupersoner beskrev att de aktivt frågar om familjens bild av socialtjänsten och försöker bemöta oron direkt. Genom att lyfta frågan öppet blir det möjligt att bemöta missuppfattningar innan de hinner påverka relationen för mycket. Elin uttryckte att mycket handlar om att tydliggöra vad socialtjänsten gör och varför, och att oron i många fall kan minska när familjen får en bättre förståelse för processen. Maria berättade om att hon ibland pratar öppet om den rädsla som finns för att skapa tillit:

"Jag kan säga att jag vet att många är rädda för socialtjänsten, och att det är okej att känna så. Det brukar göra att det blir lättare att prata (Maria)"

Flera intervjupersoner lyfte att ärlighet och transparens är viktigt och att man försöker vara tydlig även när informationen är svår:

"Man måste vara ärlig, även om det är jobbiga saker. Jag tror att det bygger mer tillit än att försöka linda in det (Sara)"

En annan viktig strategi som lyftes var det relationsskapande arbetet. Flera intervjupersoner beskrev att det krävs tålamod, tydlighet och upprepning för att skapa förtroende, särskilt när familjen redan innan bär med sig en stark oro. Anna betonade vikten av att vara öppen och ärlig och att göra utredningen till något man gör tillsammans med familjen, snarare än något som görs mot dem. Hon uttryckte även att hon ofta försöker förmedla att socialtjänstens arbete inte handlar om att ställa familjen till svars, utan om att förstå situationen och hitta lösningar.

"det här är ett jobb vi ska göra tillsammans ... utredningen är inte att jag ska sitta och ställa dem till svars (Anna)"

Flera av intervjupersonerna förklarade att detta relationsarbete kan vara tidskrävande, men att det är en förutsättning för att kunna komma vidare i ärendet. Intervjupersonerna beskrev att

när familjer känner sig trygga så upplevdes möjligheten att få korrekt information öka och även sannolikheten att familjen tackade ja till stödinsatser. Samtidigt framkom det att socialarbetare ibland behöver acceptera att tilliten inte alltid får att byggas upp fullt ut, särskilt i situationer där rädslan är så pass stark redan från början. Flera av intervjupersonerna beskrev att relationen ofta måste byggas över tid.

"Det är inget som kommer på första mötet, utan det är något man får jobba med hela tiden (Kim)"

Elin berättade att det ibland krävs flera samtal innan familjen vågar prata öppet:

"I början kan de vara väldigt stängda, men om man fortsätter vara tydlig och respektfull så brukar det bli bättre (Elin)"

Sammanfattningsvis beskrev intervjupersonerna att tillit inte uppstår av sig själv, utan att den måste byggas genom tydlighet, lugn, respekt och återkommande kontakt. Detta arbete blir särskilt viktigt när familjen redan från början har en negativ bild av socialtjänsten. När intervjupersonerna fick reflektera över vad som skulle kunna stärka förtroendet för socialtjänsten lyftes olika nivåer, samhällsnivå, organisationsnivå och det enskilda mötet. Flera menade att mer information till allmänheten behövs för att stärka tilliten.

"Jag tror att många inte vet vad vi gör, och då blir det lätt att tro på rykten (Elin)"

Anna förklarade att socialtjänsten behöver bli mer synlig.

"Man skulle behöva visa mer vad vi faktiskt gör, inte bara när något går fel (Anna)"

Utöver arbetet i det enskilda mötet framkom också mer förebyggande arbetssätt. Samira förklarade hur socialtjänsten i hennes kommun i vissa fall arbetar uppsökande genom att besöka föreningar och religiösa sammanhang för att svara på frågor om socialtjänsten. Syftet med detta var att skapa dialog i miljöer där människor redan känner sig trygga, istället för att vänta tills ett ärende uppstår. Hon menade att detta arbetssätt har tagits emot mycket positivt och att det har lett till att fler vågar ställa frågor och få en mer nyanserad bild av socialtjänsten:

"Vi har fått väldigt bra respons när vi har varit ute ... folk vågar fråga mer när man möts i ett annat sammanhang än när de redan har ett ärende (Samira)"

Flera intervjupersoner beskrev att sådana insatser är viktiga eftersom desinformation ofta påverkar människor innan de själva har haft kontakt med socialtjänsten. Om negativa föreställningar redan har etablerats så kan det vara svårt att förändra bilden först när ett ärende har aktualiserats. Resultatet visar därför att arbetet med att skapa tillit inte bara sker i mötet med enskilda familjer, utan också på en mer övergripande nivå genom information, förebyggande arbete och organisatoriska förändringar. Anna berättade till exempel att de i hennes verksamhet försöker arbeta så mycket som de kan med frivilliga insatser för att sänka trösklarna till stöd och för att minska bilden av socialtjänsten som en myndighet som man bara möter när något har gått fel.

5.5 Sammanfattning av resultatet

Sammanfattningsvis visar resultatet att socialarbetare upplevde att desinformation om socialtjänsten påverkar arbetet med barn och unga framför allt genom att skapa eller förstärka misstro, rädsla och negativa förförståelser hos familjer. Detta försvårar möjligheten att etablera tillit, påverkar vilken information som kommer fram och kan minska familjens vilja att söka eller ta emot stöd. Konsekvenserna märks både i enskilda möten och på en mer övergripande nivå, där sociala medier och nyhetsrapportering bidrar till att förenklade och negativa narrativ får stor spridning. Samtidigt visar resultatet att socialarbetare aktivt försöker hantera detta genom tydlig information, relationsskapande arbete och förebyggande insatser som syftar till att öka kunskap och minska rädsla.

6. Analys

Syftet med denna studie var att undersöka hur desinformation påverkar socialtjänstens arbete med barn och unga, med särskilt fokus på tillit, relationellt arbete och strategier i mötet med familjer. Analysen utgår från studiens frågeställningar och bygger på de teman som har identifierats i resultatet, vilka sätts i relation till studiens teoretiska ramverk samt tidigare forskning.

6.1 Hur upplever socialarbetare att desinformation om socialtjänsten påverkar deras arbete med barn och unga?

Studiens resultat visar att desinformation sällan uttrycks i form av konkreta påståenden i mötet med familjer, utan snarare framträder som en underliggande rädsla och misstänksamhet gentemot socialtjänsten. Detta tyder på att desinformation inte enbart fungerar som specifik felaktig information, utan som en bredare förförståelse som präglar mötet redan innan kontakt etableras. Detta kan förstås genom modernitetsteorin och begrepp såsom institutionell tillit (Ritzer och Stepnisky, 2015). Det moderna samhället bygger på abstrakta system där individer behöver lita på institutioner och professionella aktörer trots att de saknar full insyn i hur dessa fungerar. Socialtjänsten kan förstås som ett sådant abstrakt system, där klienterna sällan har full insyn i hur besluten fattas, men ändå förväntas lita på att myndigheten agerar rättssäkert. När familjen istället möter socialtjänsten med en förutfattad negativ bild av socialtjänsten så tyder resultaten på att den institutionella tilliten redan är försvagad innan någon relationell tillit har hunnit byggas upp.

Resultatet visar att socialarbetarnas arbete därför inte enbart handlar om att utreda barns eller familjers behov eller erbjuda stödinsatser, utan också om att skapa ett grundläggande förtroende för socialtjänsten som institution. Detta kan kopplas till modernitetsteorins begrepp *urbäddning*, där sociala relationer lyfts ut lokala sammanhang och istället organiseras genom professionella och byråkratiska system (Ritzer & Stepnisky, 2015). Familjerna behöver därmed förlita sig på en myndighet vars processer och beslut de inte alltid fullt ut förstår eller har insyn i, vilket kan generera osäkerhet och misstro.

Vidare indikerar resultaten att denna misstro påverkar det relationella arbetet. Intervjupersonerna beskriver att de behöver lägga mycket tid på att lugna, förklara och bemöta oro innan det egentliga arbetet kring barnets situation kan påbörjas. Det menas att tillit inte kan tas för given, utan måste byggas upp i varje möte. Detta kan förstås med Papakostas (2009) resonemang om att tillit och misstro ofta samexisterar. Familjerna avvisar inte alltid kontakten med socialtjänsten helt, men relationen präglas av försiktighet och osäkerhet. Tilliten blir därmed något som kontinuerligt måste byggas upp och underhållas i mötet mellan socialarbetare och familj.

Ett annat viktigt resultat är att bristande tillit påverkar informationsutbytet i samtalet mellan familjer och socialtjänst. Intervjupersonerna beskriver att vissa familjer ibland undanhåller information eller inte vågar berätta hela sin situation på grund av rädsla för konsekvenserna av kontakten med socialtjänsten. I vissa fall beskrivs också att barn tagit tillbaka sådant de tidigare berättat. Det kan förstås genom riskteorin där människor i det moderna samhället orienterar sig utifrån upplevda risker och försöker skydda sig mot potentiella hot (Beck, 2000). I resultaten framstår kontakten med socialtjänsten som en sådan upplevd risk hos familjerna. Familjernas försiktighet och undvikande kan därmed förstås som strategier för att skydda sig mot något de uppfattar som hotfullt eller oförutsägbart.

Resultatet visar att socialarbetarna upplever att misstro påverkar hur de behöver genomföra sitt arbete i mötet med familjer. En tolkning av resultaten är också att desinformation påverkar socialarbetarens arbetssätt och arbetsmiljö. Flera intervjupersoner beskriver att de behöver vara extra tydliga, mer försiktiga och lägga mer tid på att förklara sin roll och sina beslut. Det visar att även om besluten styrs av lagstiftning så förändras villkoren för hur arbetet faktiskt genomförs. Här blir riskteorin åter relevant eftersom den synliggör hur socialarbetare i praktiken måste hantera flera olika typer av osäkerhet samtidigt (Beck, 2000). Socialarbetare behöver därmed inte enbart förhålla sig till barnets situation, utan också familjers oro, misstänksamhet och ifrågasättande i mötet. Resultatet indikerar att desinformation påverkar de relationella förutsättningarna för socialt arbete och istället ökade krav på socialarbetarnas kommunikativa och tillitsskapande arbete.

6.2 Vilka strategier använder socialarbetare för att hantera bristande tillit och motverka konsekvenserna av desinformation i mötet med familjer?

Resultaten i studien visar att socialarbetarna aktivt använder flera olika strategier för att hantera den misstro som desinformation skapar. En av de mest centrala strategierna som beskrivs är att vara tydlig och transparent i kommunikationen. Intervjupersonerna beskriver att de tidigt i kontakten förklarar socialtjänstens uppdrag, hur en utredning går till och vad som faktiskt kan hända i processen. Enligt Ritzer och Stepnisky (2015) kan detta förstås med hjälp av modernitetsteorin och betydelsen av tillit till abstrakta system. Det tyder på att tydlighet och transparens är viktiga verktyg för att minska familjers osäkerhet. När något upplevs som otydligt eller oförutsägbart blir det också svårare att känna tillit. Genom att göra socialtjänstens arbete mer begripligt, förutsägbart och transparent försöker socialarbetarna alltså skapa bättre förutsättningar för institutionell tillit.

Detta kan även kopplas till *reflexivitet*, som innebär att individer kontinuerligt omprövar kunskap och handlingar utifrån ny information (Ritzer & Stepnisky, 2015). Genom att socialarbetarna aktivt förklarar processer och bemöter frågor om socialtjänsten försöker de bidra till att familjer omprövar sina föreställningar och förutfattade meningar om socialtjänsten. Tydlighet och information blir därmed inte enbart praktiska strategier, utan också ett sätt att skapa trygghet och minska osäkerheten som kan uppstå i mötet.

En annan framträdande strategi i resultatet är det relationella arbetet. Intervjupersonerna beskriver att tillit inte byggs upp genom en enskild förklaring, utan genom återkommande kontakt, respektfullt bemötande och lugn i mötet med familjer. Detta stämmer väl med Ritzer och Stepnisky (2015) som menar att tillit skapas och upprätthålls genom sociala processer och erfarenheter av att någon agerar på ett förutsägbart och tillförlitligt sätt. Intervjupersonernas beskrivningar av att vara lugna, tydliga, ödmjuka och lyhörda visar att de försöker arbeta på just detta sätt. De försöker inte enbart att bemöta desinformation, utan också skapa en relation där familjen känner sig sedd och tagen på allvar.

Vidare visar resultaten att socialarbetarna försöker erkänna och normalisera oron hos familjer istället för att bara avfärda den. Det är betydelsefullt eftersom det indikerar att strategin inte bara handlar om att rätta felaktig information utan också om att möta den känslan av osäkerhet som finns bakom. Detta kan förstås med hjälp av Papakostas (2009) resonemang om att misstro inte nödvändigtvis ska ses som något som enbart behöver elimineras, utan som något som behöver förstås och hanteras i relationen. Genom att visa förståelse för familjers rädsla försöker socialarbetarna skapa rätt förutsättningar för dialog och samarbete.

Riskteorin blir också relevant i förståelsen av dessa strategier. Om familjer agerar utifrån en upplevd risk så behöver socialarbetaren minska den upplevda faran i mötet. Genom tydlighet, lugn och förutsägbarhet försöker socialarbetaren minska den risk som familjen förknippar med socialtjänsten. På så sätt blir strategierna inte bara kommunikativa utan också ett sätt att reducera oro. Resultaten indikerar samtidigt att mycket av detta arbete vilar på den enskilda socialarbetaren. Det är ofta den professionella själv som i mötet måste hantera familjers misstänksamhet, förklara processer och försöka bygga upp ett förtroende som redan är skadat. Detta kan förstås genom Becks (2000) tanke om att ansvar i det moderna risksamhället i allt större utsträckning förskjuts till individnivå. Socialarbetarna behöver också därmed inte enbart utföra sitt ordinarie arbete, utan också hantera konsekvenserna av den osäkerhet och misstro som desinformationen skapar.

Slutligen visar resultaten att vissa socialarbetare har börjat arbeta mer utåtriktat genom att hålla informationsmöten och skapa dialoger med grupper i samhället för att sprida kunskap om socialtjänstens arbete och för att bemöta missuppfattningar. Detta har gjorts med goda resultat då det enligt intervjupersonen bidragit till ökad förståelse, minskad oro och i vissa fall även en mer positiv inställning till socialtjänsten bland deltagarna. Resultatet tyder därmed på att tillitsarbete inte enbart sker i det enskilda klientmötet, utan också behöver förstås som ett bredare organisatoriskt och samhälleligt arbete. Utifrån modernitetsteorin kan detta förstås som ett sätt att minska distansen mellan socialtjänsten som ett abstrakt system och de människor som berörs av verksamheten (Ritzer & Stepnisky, 2015). Genom ökad transparens,

tillgänglighet och dialog skapas bättre förutsättningar för institutionell tillit, där socialtjänsten blir mer begriplig och förutsägbar för medborgarna.

7. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur desinformation påverkar socialtjänstens arbete med barn och unga, med särskilt fokus på tillit, relationellt arbete och strategier i mötet med familjer. Resultatet visar att desinformation i flera avseenden påverkar det praktiska sociala arbetet, framför allt genom att bidra till misstro och en negativ förförståelse hos familjer. I detta avsnitt diskuteras vad dessa resultat innebär i ett bredare sammanhang, samt vilka konsekvenser de kan få för barn och deras rätt till stöd, socialarbetare och socialtjänsten som myndighet.

En viktig slutsats är att desinformation bidrar till en grundläggande misstro som präglar mötet mellan socialtjänsten och familjer redan innan kontakten har etablerats. Resultatet visar därmed att tillit inte längre kan tas för given, utan har blivit en aktiv och tidskrävande del av det professionella arbetet. Socialarbetare har i stor utsträckning behövt arbeta mer med att reparera eller skapa tillit innan det egentliga sociala arbetet kan påbörjas. Detta kan förstås i relation till tidigare forskning som visar att socialtjänsten ofta framställs genom negativa och konfliktfyllda narrativ i medier och digitala forum (Blomberg, 2019; Brunnberg, 2001; Stanfield & Beddoe, 2013). Wang (2022) visar dessutom hur algoritmer i sociala medier tenderar att förstärka de redan etablerade uppfattningarna genom att främst exponeras för information som bekräftar deras tidigare föreställningar. Detta kan bidra till förståelsen av varför vissa familjer redan innan kontakt med socialtjänsten etablerats bär på en negativ bild av socialtjänsten som myndighet.

En möjlig tolkning är att socialtjänsten idag verkar i ett medielandskap där känslotyrd berättelser ofta får större genomslag än myndighetsinformation. Enskilda berättelser om negativa erfarenheter kan därför få stor påverkan på människors uppfattningar, även när de inte representerar socialtjänstens arbete som helhet. Detta gör desinformation särskilt svårt att bemöta, eftersom den inte enbart handlar om faktafel utan även om känslor, rädsla och identifikation. Samtidigt visar studien att misstron inte enbart kan förstås som en konsekvens av desinformation, utan även hänger samman med tidigare erfarenheter av myndigheter och sociala sammanhang. Resultatet tyder därmed på att desinformation snarare förstärker redan existerande osäkerhet och misstro snarare än att skapa den från grunden.

Studien synliggör även hur socialt arbete påverkas när institutionell tillit försvagas. Om socialarbetare i allt större utsträckning behöver fokusera på att reparera misstro riskerar det att minska utrymmet för det stödjande och förändringsinriktade arbetet. Detta kan i längden påverka socialtjänstens möjligheter att arbeta förebyggande och skapa hållbara relationer med familjer. Resultaten aktualiserar därmed frågor om hur socialtjänstens uppdrag förändras i ett samhälle där tillit till myndigheter inte längre kan tas för given.

7.1 Konsekvenser för barnen - En fråga om rättssäkerhet och skydd

En av de mest centrala implikationerna av studiens resultat rör konsekvenserna för barn. När föräldrar av rädsla eller misstro undviker kontakt med socialtjänsten, tackar nej till insatser eller avbryter pågående stödinsatser, riskerar barnen att inte få det skydd och stöd som de behöver eller har rätt till. Detta innebär att desinformation inte enbart är ett informationsproblem, utan också kan förstås som en barnsäkerhets- och rättssäkerhetsfråga.

Resultatet ligger i linje med Grosshög (2023) som visar att familjer i vissa fall har avstått från kontakt med myndigheter eller lämnat Sverige på grund av rädsla för socialtjänsten. även Mroczkowska (2025) beskriver hur misstro mot barnskyddsmyndigheten kan leda till att familjer blir mer reserverade och mindre villiga att dela information. detta blir särskilt problematiskt i socialt arbete där bedömningar bygger på att familjer vågar berätta om sin situation och ta emot stöd frivilligt i första hand. När informationsutbytet påverkas risker barns situation att förbi oupptäckt eller otillräckligt utredd.

Samtidigt väcker resultaten frågor om likvärdighet och rättssäkerhet inom socialtjänstens arbete. Om vissa familjer undviker kontakt på grund av misstro medan andra söker hjälp mer obehindrat finns det en risk att barns möjligheter till stöd blir ojämna. Det innebär att barns tillgång till hjälp delvis kan påverkas av familjers förtroende för myndigheten snarare än barnets faktiska behov. Det kan i förlängningen bidra till att redan existerande ojämlikheter förstärks, särskilt i grupper där tilliten till myndigheter sedan tidigare är låg.

Utifrån detta kan det argumenteras för att desinformation indirekt påverkar barns livsvillkor och trygghet. Resultatet synliggör därför hur frågor om tillit och informationsspridning får mycket konkreta konsekvenser i människors vardag. Det handlar inte enbart om människors uppfattningar om socialtjänsten, utan om hur dessa uppfattningar påverkar människors handlingar och därmed också barns möjligheter att få skydd och stöd.

7.2 Konsekvenser för professionen - Ett utvidgat uppdrag

För socialarbetare innebär resultaten att yrkesrollen breddas och i vissa avseenden förändras. En betydande del av arbetet handlar idag om att bemöta oro, korrigera missuppfattningar och förklara socialtjänstens uppdrag. Detta innebär att socialarbetare i praktiken inte enbart arbetar med social problematik, utan också med att hantera konsekvenserna och effekterna av samhällsliga narrativ och desinformation om myndigheten.

Tidigare forskning visar att negativa narrativ om socialtjänsten kan påverka både arbetsmiljö och professionens legitimitet (Hanley, 2025; Ranstorp & Ahlerup, 2023). Resultaten i denna studie stärker denna bild genom att visa hur misstro påverkar själva förutsättningarna för det relationella arbetet. Socialarbetare beskriver att de behöver vara extra tydliga, försiktiga och lägga mycket tid på att skapa trygghet i mötet med familjer. Detta kan förstås som att det relationella arbetet har blivit mer komplext och emotionellt krävande.

Samtidigt visar resultaten att socialarbetare utvecklar olika strategier för att hantera dessa utmaningar, exempelvis genom tydlig kommunikation, ökad transparens och ett lugnt och

respektfullt bemötande. Detta ligger i linje med Mroczkowska (2025) som menar att tillitsbyggande arbete kräver både relationella färdigheter, reflexivitet och organisatoriska resurser. Även Van der Linden och Lewandowsky (2021) betonar att tydlig och förebyggande information kan minska människors mottaglighet för vilseledande information.

Detta väcker dock frågor kring hur mycket ansvar som kan läggas på den enskilda socialarbetaren. Resultatet visar att mycket av arbetet med att bemöta desinformation sker i det direkta mötet mellan socialarbetaren och familjen. Samtidigt är desinformation ett betydligt större samhällsproblem som formas och sprids genom digitala plattformar, sociala relationer och offentliga narrativ. Det kan därför diskuteras om det är rimligt att den enskilda professionella ska bära ett så stort ansvar för att återupprätta tillit som redan skadats på samhällsnivå.

En ytterligare aspekt är att detta riskerar att påverka socialarbetarens handlingsutrymme. När mycket tid behöver läggas på att skapa trygghet och förklara socialtjänstens arbete finns det en risk att fokus förskjuts från stödinsatser och förändringsarbete till att hantera relationella hinder och oro. På sikt skulle detta kunna påverka både arbetsbelastningen och kvaliteten i det sociala arbetet.

7.3 Konsekvenser för organisation och policy - Behovet av strukturella svar

På en organisatorisk nivå visar studien att arbetet med att hantera desinformation i stor utsträckning sker i det enskilda mötet snarare än genom strukturerade organisatoriska insatser. Detta innebär att ansvaret i praktiken hamnar på den enskilda socialarbetaren, vilket kan skapa en obalans mellan krav och resurser.

Samtidigt framkom exempel där socialarbetare arbetar mer utåtriktat genom informationsmöten och dialogskapande arbete med grupper i samhället. Detta beskrivs ha bidragit till ökad förståelse och minskad misstro eller oro hos deltagarna. Resultatet ligger i linje med tidigare forskning som betonar behovet av arbete på flera nivåer, både genom informationsinsatser, organisatoriskt stöd och tillitsbyggande arbete i det enskilda mötet (López Peláez et al., 2020). Även Socialstyrelsen (2023) lyfter vikten av tydlig information och transparens för att stärka förtroendet för socialtjänsten.

Utifrån detta kan det diskuteras om socialtjänsten i större utsträckning behöver arbeta strategiskt och förebyggande med frågor som rör tillit och informationsspridning. Studien tyder på att tillitsarbete inte enbart bör ses som en individuell kompetens hos socialarbetare, utan som en organisatorisk och samhällelig fråga. Om tillitsbyggande arbete enbart sker i det enskilda mötet riskerar arbetet att bli personbundet och ojämnt beroende på den enskilda socialarbetarens erfarenheter och resurser.

Det kan därför argumenteras för att socialtjänsten behöver utveckla mer långsiktiga och strukturerade strategier för att bemöta desinformation och stärka relationen till medborgarna. Exempelvis skulle mer kontinuerliga informationsinsatser, ökad närvaro i lokalsamhället och

större transparens kring socialtjänstens arbete kunna bidra till att minska distansen mellan myndigheten och allmänheten.

Den nya socialtjänstlagen, med sitt fokus på förebyggande arbete och ökad tillgänglighet, kan i detta sammanhang ses som ett steg i rätt riktningen. Samtidigt visar resultaten att lagstiftningen i sig inte är tillräckligt för att skapa tillit. Det krävs också resurser, organisatoriskt stöd och praktiska strategier för hur relationer och förtroende faktiskt ska byggas i mötet.

7.4 Samhälleliga implikationer - Tillit i ett digitalt samhälle

Resultatet måste förstås i relation till en bredare samhällsutveckling där digitala plattformar och sociala medier har spelat en central roll i hur myndigheterna uppfattas. I linje med Brunnberg (2001) kan sociala medier fungera som ett forum där kritik mot socialtjänsten får uttryckas och sprids snabbt, vilket i sin tur kan förstärka misstro och skapa alternativa och ensidiga berättelser om myndighetens arbete. Detta kan bidra till att alternativa och ensidiga berättelser om socialtjänsten får stort genomslag.

Samtidigt visar resultaten att socialtjänstens legitimitet i allt större utsträckning formas utanför den egna verksamheten. Familjers uppfattningar om socialtjänsten skapas inte enbart genom egna erfarenheter, utan också genom information från sociala medier, nätverk och digitala forum. Detta innebär att socialtjänsten verkar i ett samhälle där informationsflöden är svåra att kontrollera och där tillit snabbt kan påverkas av berättelser som sprids digitalt. Som tidigare nämnt är Wang (2022) forskning högst aktuellt då den beskriver hur användare främst exponeras för innehåll som bekräftar deras redan existerande uppfattningar. I relation till socialtjänsten kan detta innebära att negativa narrativ och berättelser om myndigheten förstärks och reproduceras inom digitala nätverk, vilket kan bidra till att misstron normaliseras och blir svårare att bemöta.

Utifrån detta kan det diskuteras om socialtjänstens traditionella arbetssätt är tillräckliga i ett samhälle där informationsspridning sker snabbt och ofta känslomässigt. Studien visar att relationellt arbete fortfarande är centralt, men resultatet tyder också på att relationellt arbete i sig kanske inte är tillräckligt om misstron redan är stark innan kontakten etableras. Det kan därför finnas behov av att socialtjänsten arbetar mer aktivt och strategiskt med kommunikation och synlighet i samhället.

Samtidigt är det viktigt att problematisera att ansvaret för tillit inte enbart kan läggas på socialtjänsten. Tillit formas också av samhällsklimat, politiska diskurser, medier och människors generella erfarenheter av myndigheter och institutioner. Resultatet visar därmed hur socialtjänsten påverkas av bredare samhällsförändringar som den enskilda verksamheten endast delvis kan kontrollera.

Utifrån studiens resultat kan det därför argumenteras för att desinformation inte enbart bör ses som ett problem som hanteras i mötet mellan socialarbetare och familjer, utan som en bredare samhällsutmaning som påverkar både tillit, professionellt arbete och barns rätt till stöd.

Studien understryker vikten av att socialtjänsten arbetar långsiktigt och strukturerat med tillitsfrågor, samtidigt som det finns behov av fortsatt forskning om hur klienter själva upplever och påverkas av desinformation om socialtjänsten. Sammantaget visar studien att arbetet med tillit inom dagens socialtjänsten har blivit allt mer komplext och resurskrävande vilket ställer nya krav på både professionen, organisationen och samhället i stort.

Tillitsarbete behöver därför förstås som ett ansvar som måste stödjas både organisatoriskt och samhälleligt, och inte enbart vara beroende av den enskilde socialarbetarens kompetens. Vilket ligger i linje med tidigare forskning som betonar vikten av insatser på flera nivåer, exempelvis genom informationsinsatser, organisatoriskt stöd och tillitsbyggande arbete i mötet mellan socialarbetare och familjer (Regeringskansliet, 2018; López Peláez et al., 2020).

8. Slutsats

Avslutningsvis visar studiens resultat att desinformation i viss utsträckning påverkar socialarbetarens arbete med barn och unga, bland annat genom att bidra till misstro och en negativ förförståelse hos familjer redan innan kontakt med socialtjänsten etableras. Detta kan i sin tur få konsekvenser för barns möjlighet att få det stöd och skydd de har rätt till.

Samtidigt framkommer att tillit inte enbart formas av desinformation, utan även av andra faktorer såsom tidigare erfarenheter av myndigheter och sociala sammanhang. Detta visar att problematiken är komplex och att arbetet med att stärka tillit behöver förstås i ett bredare perspektiv. Studien understryker därmed vikten av att socialtjänsten fortsatt arbetar med att hantera och motverka desinformation på ett effektivt och långsiktigt sätt. Studien bidrar även med fördjupad kunskap om hur desinformation påverkar socialt arbete i praktiken och synliggör behovet av både individuella och strukturella insatser för att stärka tilliten till socialtjänsten. I en tid där desinformation får allt större genomslag blir arbetet med tillit inte bara en professionell uppgift, utan en avgörande förutsättning för att socialtjänsten ska kunna uppfylla sitt samhällsuppdrag och säkerställa barns rätt till skydd och stöd.

9. Referenslista

- Akademikerförbundet SSR. (2024). *Över 60 procent av socialsekreterarna hotade*. <https://akademssr.se/post/over-60-procent-av-socialsekreterarna-hotade>
- Aldridge, M. (1990). Social Work and the News Media: A Hopeless Case?. *The British Journal of Social Work*, 20(6), 611-625. <https://www.jstor.org/stable/23709017>
- Alvehus, J. (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod : en handbok* (3 uppl.). Liber.
- Barman, L., & Weurlander, M. (2024). Tematisk analys. I R. Thornberg & A. Fejes (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (4 uppl., s.38-54). Liber.
- Beck, U. (2000). *Risksamhället*. Daidalos.
- Blomberg, H. (2019). “We’re not magicians!” On the use of rhetorical resources in Swedish news media narratives portraying the social services and social workers. *Qualitative Social Work*, 18(2), 229–246. <https://doi.org/10.1177/1473325017710324>
- Bos, J. (2020). Research Ethics for Students in the Social Sciences. *Springer Cham*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-48415-6>
- Brunnberg, E. (2001). Media och socialt arbete: En explorativ studie av mediareporteringen som påverkansfaktor inom socialtjänsten i Sverige och England. *Nordicom Information*, 23(2), 31–43.
- Bryman, A., Clark, T., Foster, L., & Sloan, L. (2025). *Brymans samhällsvetenskapliga metoder* (4 uppl.). Liber.
- Clemens, A. (2024). Bemöter LVU-kampanjen på sociala medier. *Akademikern*. <https://akademikern.se/bemoter-lvu-kampanjen-pa-sociala-medier/>
- Crath, R., Dixon, J., & Warner, J. (2023). Risk at the boundaries of social work: an editorial. *Health, Risk & Society*, 25(1–2), 1–8. <https://doi.org/10.1080/13698575.2023.2172142>
- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2022). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (3 uppl., s. 56–78). Liber.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (2024). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I R. Thornberg & A. Fejes (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (4 uppl., s.14-33). Liber.
- Hanley, J. (2025). The Social Work Public Perception Myth. *British Journal of Social Work*, 55(1), 359–376. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcae145>

Grosshög, H. (2023). *Dialogsacionomer ska minska rädslan för socialtjänsten*. Dagens Nyheter.

<https://www.dn.se/sverige/dialogsacionomer-ska-minska-radslan-for-socialtjansten/>

Grosshög, H. (2026). *Så vände malmö misstron mot socialtjänsten*. Dagens Nyheter.

<https://www.dn.se/sverige/sa-vande-malmo-misstron-mot-socialtjansten/?kvitto=1>

Krzyżanowski, M. (2018). “We Are a Small Country That Has Done Enormously Lot”: The ‘Refugee Crisis’ and the Hybrid Discourse of Politicizing Immigration in Sweden. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 16(1/2), 97-117.

<https://doi.org/10.1080/15562948.2017.1317895>

Lagrådsremiss (2026). Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar.

<https://www.regeringen.se/contentassets/2ae7cfb536c54bd1b2fa40cf802cd151/ett-utokat-strafrattsligt-tjanstemannaansvar.pdf>

Leedham, M. (2024). Depictions of social workers and other caring professionals on television. *Journal of Social Work*, 24(5), 664–684.

<https://doi.org/10.1177/14680173241240980>

Lewandowsky, S., & van der Linden, S. (2021). Countering Misinformation and Fake News Through Inoculation and Prebunking. *European Review of Social Psychology*, 32(2), 348–384. <https://doi.org/10.1080/10463283.2021.1876983>

López Peláez, A., Marcuello-Servós, C., Castillo de Mesa, J. & Almaguer Kalixto, P., (2020) The more you know, the less you fear: Reflexive social work practices in times of COVID-19. *International Social Work*, 63(6), pp. 746–752. <https://doi.org/10.1177/0020872820959365>
SKRIV

Mareš, M., & Pavlíková, M. (2020). “Barnevernet steals children” An analysis of Russian information warfare narratives in the Czech disinformation media. *Trames: A Journal of the Humanities and Social Sciences*, 24(4), 589–605. <https://doi.org/10.3176/tr.2020.4.07>

Mroczkowska, J. (2025). Trust and complexities of multicultural social work: Narratives from child welfare services’ practitioners in Norway. *British Journal of Social Work*, 55(7), 3527–3546. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf123>

Nilsson, K., & Landstedt, E. (2022). Public trust of social workers in Sweden: A repeated cross-sectional study. *Journal of Social Work*, 22(6), 1374-1393.

<https://doi.org/10.1177/146801732210945>

Nilsson, K., Egan-Sjölander, A., & Landstedt, E. (2024). No clear connections: a study of the association between news media use, public trust, and Swedish social services. *European Journal of Social Work*, 27(5), 1047–1060. <https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2266588>

Papakostas, A. (2009). *Misstro, tillit, korruption – och det offentliga civiliseringen*. Studentlitteratur AB.

Ranstorp, M., & Ahlerup, L. (2023). *LVU-kampanjen: desinformation, konspirationsteorier, och kopplingarna mellan det inhemska och det internationella i relation till informationspåverkan från icke-statliga aktörer*. Försvarshögskolan, Centrum för totalförsvaret och samhällets säkerhet.

<https://www.fhs.se/download/18.32d29dd2187bd01d5e455265/1682576119173/LVU-kampanjen.pdf>

Regeringskansliet. (2018). *Meddelande om att bekämpa desinformation online*. (Faktapromemoria 2017/18:FPM95).

<https://data.riksdagen.se/fil/BCBD1329-99AD-4A38-9399-12F3F49EE295>

Rennstann, J., & Wästerfors, D. (2022). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (3 uppl., s. 244-259). Liber.

Ritzer, G., & Stepnisky, J. (2015). *Sociologisk teori* (2 uppl.). Liber.

Socialstyrelsen. (2024). *Hur motverkar vi desinformation och bygger tillit tillsammans?* Socialstyrelsen.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/hur-motverkar-vi-desinformation-och-bygger-tillit-tillsammans-presentation-februari-2024.pdf>

Socialstyrelsen. (2023). *Koll på soc – om socialtjänsten för barn och unga*. Socialtjänsten.

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/koll-pa-soc/>

Stanfield, D., & Beddoe, L. (2013). Social work and the media: A collaborative challenge. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 25(4), 41–51.

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed* (Dnr 5.2-2024-06421).

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>

Wang, P. (2022). Recommendation algorithm in TikTok: Strengths, dilemmas, and possible directions. *International Journal of Social Science Studies*, 10(5), 60–66.

<https://doi.org/10.11114/ijss.v10i5.5664>

10. Bilagor

10.1 Informationsbrev

Information till forskningspersoner

Vi vill tacka dig för att du vill delta i en intervju inom ramen för ett examensarbete vid socionomprogrammet vid Umeå universitet. I det här dokumentet får du information om projektet och om vad det innebär att delta.

Vad är det för en studie och varför vill vi att du ska delta?

Projektet är ett examensarbete inom socionomprogrammet vid Institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet. Studiens övergripande syfte är att undersöka hur desinformation om socialtjänsten kan påverka socialarbetares arbete med barn och unga. Studien syftar särskilt till att analysera hur desinformation påverkar socialarbetarens praktik, tilliten i relationer och i mötet med familjer samt vilka strategier som används för att hantera bristande förtroende. Studien syftar även till att belysa hur desinformation kan påverka familjers benägenhet att söka stöd från socialtjänsten.

Vi vänder oss till personer som arbetar som socialsekreterare inom socialtjänsten eftersom ni genom ert yrke har erfarenheter och kunskap som är relevanta för studiens syfte. Du tillfrågas om deltagande eftersom du i ditt arbete möter barn, unga och familjer och därmed kan bidra med värdefulla perspektiv på hur desinformation kan påverka det sociala arbetet. Dina kontaktuppgifter har erhållits genom yrkesrelaterade kontakter.

Hur går studien till?

Intervjun kommer att ha en semistrukturerad form, där fokus ligger på dina erfarenheter och reflektioner kring hur desinformation har haft en påverkan i ditt arbete. Intervjuerna planeras att genomföras i mars och beräknas ta cirka 60 minuter och genomförs digitalt via Microsoft Teams. Intervjuerna genomförs digitalt och sker via Microsoft Teams, en länk till mötet skickas i god tid före intervjutillfället.

Under intervjun kommer frågor att ställas kring dina erfarenheter av arbetet som socialsekreterare och eventuella situationer där du upplevt hot eller andra former av utsatthet. Samtalet spelas in i syfte att kunna transkriberas och analyseras i efterhand.

Möjliga följder och risker med att delta i denna studie

Studien berör erfarenheter och reflektioner kring desinformation och dess påverkan på socialt arbete. Vissa frågor kan upplevas som känsliga, exempelvis om de rör situationer där bristande tillit, kritik mot socialtjänsten eller konflikter i arbetet har påverkat den professionella praktiken.

En möjlig etisk risk i studien är att vissa situationer eller erfarenheter som beskrivs under intervjun i efterhand skulle kunna kännas igen av personer i deltagarens yrkesmässiga

omgivning, exempelvis kollegor eller andra inom verksamhetsområdet. För att minska denna risk kommer allt material att pseudonymiseras. Det innebär att inga uppgifter som kan identifiera enskilda personer, arbetsplatser eller kommuner kommer att redovisas i studien.

Du bestämmer själv vad du vill dela med dig av och kan när som helst avstå från att svara på en fråga. Du kan även när som helst avbryta intervjun utan att behöva ange någon anledning. Om du upplever obehag under intervjun kan den pausas eller avslutas.

Vad händer med dina uppgifter?

I projektet kommer vi att samla in och behandla information som framkommer under intervjun. Intervjun spelas in och transkriberas för analys. Materialet kommer att pseudonymiseras, vilket innebär att namn, arbetsplats och andra identifierbara uppgifter inte kommer att framgå i studien. Deltagare kommer istället att benämnas med påhittade namn och endast övergripande geografisk information, såsom norra eller södra Sverige, kommer att anges.

Det inspelade materialet lagras i en säker och låst miljö via Microsoft Teams och universitetets lagringssystem som är godkända av institutionen. Endast vi som genomför studien samt vår handledare har tillgång till materialet.

Materialet kommer endast att användas för detta examensarbete och raderas efter avslutat projekt enligt universitetets riktlinjer.

Examensarbetet kommer att läggas upp på Diva Portal när examensarbetet är godkänt.

Ansvarig för behandlingen av personuppgifter är Umeå universitet.

Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt ta del av de uppgifter om dig som behandlas i projektet samt begära rättelse eller radering av uppgifter. Om du vill ta del av dina uppgifter kan du kontakta oss (se kontaktuppgifter nedan).

Hur får du information om resultatet av studien?

Resultatet av studien kommer att presenteras i ett examensarbete vid Umeå universitet. Om du är intresserad av att ta del av studiens resultat kan du kontakta oss efter att arbetet är färdigt.

Resultaten redovisas på gruppnivå, vilket innebär att enskilda deltagare inte kommer att kunna identifieras.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande är helt frivilligt. Du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande utan att behöva ange någon anledning. Om du väljer att inte delta eller att avbryta ditt deltagande kommer det inte att få några konsekvenser för dig.

Om du vill återta ditt medgivande till deltagande i intervjun kan du kontakta ansvariga för examensarbetet (se nedan).

Ansvariga för examensarbetet**Emma Eriksson**

Socionomstudent T6, Umeå universitet

E-post: emmaelisabetheriksson@gmail.com

Maja Holm

Socionomstudent T6, Umeå universitet

E-post: majahelen.holm@gmail.com

Handledare för examensarbetet

Eva Wikström, institutionen för socialt arbete

E-post: Eva.wikstrom@umu.se

10.2 Samtyckesblankett

Samtycke till personuppgiftsbehandling och information till registrerade

Inför studentarbetet gällande desinformationens påverkan på socialtjänstens arbete, en kvalitativ studie om socialarbetares erfarenheter vid institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet kommer följande personuppgifter om dig att samlas in och behandlas

- *Namn*
- *Kön*
- *Professionsroll och yrkeserfarenhet*
- *Erfarenheter, upplevelser och tankar kring desinformationens påverkan på inom ditt yrke.*

Ditt samtycke behövs för att ovanstående personuppgifter inför studentarbetet ska kunna behandlas. Mer information om studentarbetet finner du längre ner i blanketten. Det är Umeå universitet som är personuppgiftsansvarig för behandlingen. Kontaktuppgifter till Umeå universitet är Umeå universitet, 901 87 Umeå, registrator@umu.se, 090-786 50 00. Umeå universitet har utsett ett dataskyddsbud. Dataskyddsbudet nås på pulo@umu.se eller genom växel 090-786 50 00. Du kan även kontakta den ansvarige för studentarbetet via telefon på 073-800 51 27.

Dina personuppgifter kommer med stöd av samtycket att behandlas längst fram till *den tidpunkt då studentarbetet har godkänts.*

Dina personuppgifter kommer endast att hanteras av behörig student samt behörig personal vid Umeå universitet.

Du har när som helst rätt att ta tillbaka ditt samtycke. Detta gör du genom att kontakta kursansvarig Maria Sjölund, universitetslektor vid institutionen för socialt arbete, 090- 786 54 05, maria.sjolund@umu.se. Observera dock att ett återkallande av ditt samtycke inte påverkar lagligheten av behandlingen innan samtycket återkallats.

Du har även rätt att kontakta Umeå universitet för att få information om vilka uppgifter som behandlas om dig eller för att begära rättelse, överföring, radering eller begräsning av dina personuppgifter. Du kan även kontakta universitetets dataskyddsbud på mejl pulo@umu.se. För mer information om hur universitetet behandlar personuppgifter se: umu.se/gdpr

Du har även rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten Integritetskyddsmyndigheten om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

Samtycker du till att dina personuppgifter används på sätt som beskrivs ovan?

- Ja
- Datum: Namn:

Information om Umeå universitets behandling av personuppgifter i studentarbeten

Om du väljer att delta kommer viss information om dig att behandlas inom ramen för examensarbetet. Detta omfattar uppgifter om din yrkesroll, arbetslivserfarenhet, verksamhetsområde samt de erfarenheter och reflektioner som framkommer under intervjun. Denna information kommer att samlas in genom en kvalitativ intervju. Studien presenteras på ett sätt som syftar till att anonymisera ditt deltagande men delar av informationen kan i vissa fall indirekt kunna kopplas till dig, såsom yrkesroll, arbetsområde eller specifika erfarenheter. Uppgifter som kan kopplas till dig på detta sätt räknas som personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning 2016/679 (GDPR). Anledningen till att det i studentarbetet behöver behandlas sådana personuppgifter är att studiens syfte är att undersöka yrkesverksamma socialarbetares erfarenheter och upplevelser. För att kunna analysera och redovisa resultaten på ett legitimt och vetenskapligt sätt krävs att vissa bakgrundsuppgifter samlas in och behandlas.

Umeå universitet är personuppgiftsansvarig för denna behandling. Den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen är ditt samtycke i enlighet med EU:s dataskyddsförordning, artikel 6.1 a.

Personuppgifterna kommer att förvaras vid universitetet på ett sådant sätt att, utöver ansvarig student, kommer endast behörig personal vid universitetet att ges tillgång till personuppgifterna. Uppgifterna kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av dem.

Dina personuppgifter kommer att behandlas under hela studentarbetet som kommer att pågå i [ange under hur lång tid personuppgifterna kommer att behandlas].

Underlag till studentarbeten, där dina personuppgifter ingår, gallras efter att studentens betyg rapporterats i universitetets studieregister.

Enligt EU:s dataskyddsförordning samt nationell kompletterande lagstiftning har du rätt att:

- begära tillgång till dina personuppgifter (begära sk. registerutdrag)
- få dina personuppgifter rättade
- få dina personuppgifter raderade
- få behandlingen av dina personuppgifter begränsad.

Under vissa omständigheter medger dataskyddsförordningen samt kompletterande nationell lagstiftning undantag från dessa rättigheter. Rätten till tillgång till sina uppgifter kan exempelvis begränsas av sekretesskrav, och rätten att få uppgifter raderade kan begränsas av regler rörande arkivering. Om du vill åberopa någon av dessa rättigheter ska du ta kontakt med dataskyddsombudet vid Umeå universitet (pulo@umu.se) och ange uppgifter om aktuellt studentarbete.

Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas har du rätt att klaga hos

Integritetsskyddsmyndigheten. Information om detta finns på myndighetens webbplats (imy.se).

10.3 Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Hur länge har du arbetat inom socialtjänsten?

Hur länge har du arbetat med barn och unga?

Hur skulle du beskriva ditt arbete inom utredning barn och unga, och vilken typ av ärenden arbetar du främst med?

Upplevelser av desinformation

Har du märkt av desinformation om socialtjänsten? I så fall, på vilket sätt?

Har du märkt av någon förändring över tid? Om ja, på vilket sätt? skipp

Har du märkt av LVU-kampanjen i ditt arbete?

Har du märkt av rörelser som Family united i ditt arbete?

På vilket sätt tror du att sociala medier och andra nyhetssajter i stort bidrar till spridningen av missvisande information om socialtjänsten?

Hur upplever du att desinformation om socialtjänsten har påverkat arbetet med stöd och insatser till barn och familjer?

Har desinformationen/ brist på tillit inverkat på möjligheten att få kontakt med klienter tror du? Om ja, på vilket sätt? (ex. påverkan på benägenheten att söka stöd, minskning/ökning av frivilliga insatser?)

Tror du att rykten som socialtjänsten inverkar på klientens förväntningar på vad socialtjänsten gör och hur den fungerar? Hur då?

Har du mött familjer som uttryckt oro eller misstro kopplad till exempelvis "att socialtjänsten tar barn" eller liknande narrativ? Om ja, hur tog det sig i uttryck?

Upplever du att vissa grupper påverkas mer än andra av denna typ av narrativ? Om ja, vad tänker du kring det? skippa

Påverkan på professionell praktik och relationellt arbete

Har du upplevt brist på tillit i ditt arbete med barn och vårdnadshavare?

Hur påverkar bristande tillit det relationella arbetet med barn och vårdnadshavare?

Upplever du att din roll eller ditt handlingsutrymme har påverkats/förändrats i och med ökad misstro?

Upplever du att bedömningar och beslut påverkas när det finns en stark misstro från familjen?
Om ja, hur?

Behöver du arbeta annorlunda idag jämfört med tidigare? Om ja, hur?

Har desinformation påverkat din upplevelse av trygghet i yrkesrollen?

Har du upplevt hot eller påtryckningar?

Strategier och hantering

Vilka strategier använder du för att bygga tillit i mötet med familjer som uttrycker misstro?

Vad upplever du är särskilt viktigt i mötet med familjer där misstron mot socialtjänsten är stark?

Konsekvenser och reflektion

Vilka konsekvenser ser du att desinformationen får för barn i behov av stöd?

Hur påverkar det socialtjänstens legitimitet enligt dig?

Vad tror du skulle behövas för att motverka desinformation och stärka förtroendet för socialtjänsten?

- På samhällsnivå?
- På organisationsnivå?
- I det enskilda mötet?

Avslutande frågor

Är det något du vill tillägga som vi inte har berört men som du tycker är viktigt i relation till studiens tema?